

אונקלוס

ויקרא ט שמיני

קכג

אֵלֵיכֶם: ה וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה
 אֶל־פָּנָי אֱהִל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָּל־הָעֵדָה
 וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי יְהוָה: ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה
 הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה תַּעֲשׂוּ וַיֵּרָא
 אֵלֵיכֶם כְּבוֹד יְהוָה: י וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
 אֶהְרֹן קִרְב אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וַעֲשֵׂה אֶת־

יקרא דיי מתגלי לבון: ה ונסיבו
 ית די פקיד משה לבקום משפן
 זמנא וקריבו כל בנישתא וקמו
 קדם יי: ויאמר משה דין פתגמא
 די פקיד יי מעבדון ויתגלי לבון
 יקרא דיי: ויאמר משה לאהרן
 קרב למדבחה ועבד ית חטאתך

ות עתה וכן
 ועבד ית
 עליהון כמא
 אהרן למדבך

לכך נבחרת (ה)
 ואת עלתך. ל
 וכבש"י, כל מק
 שנינו נסחאות - האיל
 העם, הגם שאמר
 מקום שנאמר עג
 נינהו, לזה כלל
 למדין (מ"ל). ו
 עין רואה ולב שו

הדבר מה הוא
 זה הדבר אשר
 סתומים וחתו
 או באותו יום
 ערלת לבם
 חזיבם שבשם
 למול ערלת לב
 דבריו עלמם.
 (ח"כ כאן) וזו
 לישראל אותו
 כלכס ביראה
 וכו' וחסיה ע
 את ערלת לב
 כבוד ה
 ז. וכפר צי
 או

לכך כי חטא
 שאמרו לו (ה)
 (כז) אפשר שבו
 בעדס. ב

רש"י

לקח בהיר

חוצה ליום זה (ח"ט): (ז) קרב אל המזבח. שהיה
 אהרן בוש וירא לגשתו, אמר לו משה למה אתה בוש
 גס אם יאמר עשה את חטאתך יש במשמעו שיקרב, ומה
 נראה בזוג שהיה ירא ובוש, צ' דברים, שמחמת רוב
 ענותנותו הגם שהלך לא הלך בהתרגשות רק בצושה וביראה, וכאשר ראה זאת משה רצה לחזקו ואמר לו בשלמא אם מעמך
 תקרב יש לך להחירא ולהתבייש ולומר מי אנכי, אבל לא מעמך הוא אלא לכך נבחרת פי' חיוךך אמה עושה וציווי הוא ואין

אור החיים

ה. ויקחו וגו' אשר לזה משה. אמר אשר לזה
 משה"י, יכוין אל אהרן גם כן שלקח
 את אשר לזה, ואינו יולא ממשמעות מעשה
 ישראלים שהגם שמפי אהרן נאמרו להם הדברים
 אהרן עלמנו מפי משה אמרם, ואילו אמר הכתוב
 אשר לזה אהרן חין במשמע אלא לקיחת ישראל ולא
 לקיחת אהרן. עוד חולי שנתכוון באומרו אשר לזה
 משה כי ללד מלכות משה לבד עשו הדבר הגם שלא
 היחה הכבועה הרשומה במאמר"י):
 ז. זה הדבר וגו'. צריך לדעת מה הוא הדבר.
 ורש"י פירש על הקרבת אהרן. ואין זה פשע
 מאמר הכתוב שאמר העשוי"י, ונראה שיכוין לומר
 על המעשה שהזכיר הכתוב בסמוך"י דכתיב
 ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה', דקדק הכתוב
 לומר לפני ה' ולא אמר לפני אהל מועד, גם לא
 היה צריך לומר שהרי אמר בסמוך ויקחו וגו' אל

אור בהיר

י"ז) הלא אהרן לזה אומם. (ב) פי' גם מעשה ישראל שלקחו הקרבנות נכנס במשמעות אשר לזה משה. (כא) כי היום ה' נראה
 וגו'. (כב) שפי' תעשו שישראל יעשו, ודבר זה משה עשה לקרב אהרן, והיל"ל נעשה או אעשה. (כג) ר"ל גם צוה מדוייק
 פירושינו יותר מפי' רש"י ז"ל, שחזית "זה" מראה באצבע על הדבר שהיה לפניו, והקרבת אהרן אינו מחזר בסמוך לו, וכמו שביאר
 רבינו המחבר יותר בדקדק הכי'. (כד) פי' כמו שראוי ונכון לעמוד לפני ממ"ה הקב"ה. (כה) מהיה לכם השראת השכינה בכל
 עת וכלל זמן. (כו) שעשו תשובה שלימה.

קודם אל המצבה וצבג את האלואן ואג - האלואן - האלואן - האלואן

בכל משבתיתכם ס' וספרתם לכם
ממחרת השבת מיום הביאת את-

טו ותמנון לבון מבתר יומא טבא
מיום איתואיכון ית עוקרא

לקט בהיר

רש"י

כרמל כלומר מיד אחר הקצירה נאכל כמות שהוא עלי ניסול
ואפייה, ויש שאופין אותו קלת על האור שהאור ממתקו
ויותר ערב לחיך, וזה נקרא קלוי או קליות מחמת שגפרף,
והוא לשון ארמי מלשון חו"ל מקלי קלי להו לאיסורא, וכן
אמר הכתוב קלוי באש, ויש שאופין ושורפין אותו כל כך
שתחייבש ונטמן ועושין ממנו לחם ומזונות, ואמר הכתוב
שנין כרמל ובין קלוי ובין לחם לא תאכלו קודם העומר מן
המזוזה חדשה: (ב) דהיינו י"ד שנים אחר בואם לארץ, ופי'
בכל מושבותיכם לפי"ו בכל ישיבותיכם כשהתיישבו צמקומכם לגמרי: (א) נתפרש לעיל בפסוק י"א:

בכל משבתיתכם. נחלקו בו חכמי ישראל, יש שלמדו
מכאן שהחדש נוהג בחוליה לארץ (ה"ב - קידושין ל"א), ויש
אומרים לא בא חלה ללמד שלא נלטו על החדש חלה
לאחר ירושה וישיבה* משכבשו* וחלקו (קידושין סג):
(טו) ממחרת השבת. ממחרת יום עובדי* (מנחות
שינוי נוסחאות * משיכשו וחלקו.

אור החיים

שפירשתי צפרשה צא (י"ג מ"ג), והמועיל לפסוח
המשחית על צתיהס"י, וכאן אמר כי פסח דורות
יעשוהו לה' לשם ה' הגם שאין בו אחד משתייהן:
טו. וספרתם לכם וגו'. אומרו לכס"י ללד
שילוי ה' לספור שבע שבתות,
ואמרו ז"ל (זוהר ח"ג ל"ז) כי ללד שהיו בטומאת
מזרים ורלה ה' להזדווג לאומה זו דן זה כמשפט
גדה שדינה לספור ז' נקיים, וזהו שסיספרו ז'
שזועות ואז יהיו מוכשרים להכניסם כלה לחופה,
והגם כי שס ז' ימים וכאן ז' שזועות, ללד הפלגת
הטומאה, וגם היותה בכללות ישראל שיער התמים
דעים כי כן משפטם, ועיין מה שפרשתי בפסוק
(יתרו י"ט א') צדש השלישי ללאת וגו', והוא
מאמר הכתוב כאן וספרתם לכם פי' סיבת ספירה
זו הוא לסיבתכם לטברחכם שזולת זה תיקף היה
ה' נותן להם התורה, ולדרך זה ידוויק על נכון טעם
ממחרת השבת ולא מיום השבת עלמנו, כי כן משפט
הספירה שיהיו כל הימים שלימים, וללד שיום ט"ז

בניסן שהוא יום השבת האמור כאן מקלח היום
היו עדיין בארץ מזרים"י) לזה ילו ה' לספור
ממחרת, והגם כי זה היה בפסח מזרים"י),
כמשפט הזה יעשה צאתו פרק עלמו מידי שנה
שנה, כי כמו כן יעשה בסוד ה"י) כידוע לידועי
חן. וכפי הפשט לזכרון העובר ביום השבת לזכרון
כי ששת ימים (שמות ל"א י"ז) והמשכיל יבין"י).
ועיין מה שפרשתי צפרשה צראשית בפסוק (ב' א')
ויכל אלהים ביום השביעי, ובדרך רמז רמז צאומרו
וספרתם על דרך אומנם ז"ל כי נשמות עם בני
ישראל הם צבחינת הלוחות, וצאמלעות תחלואי
הנפש וטומאת התיעוב יתלכלכו ויחשיך אורם,
וארז"ל (ויק"ר ל"ג) כי הלוחות סנפרינון היו. לזה
אמר וספרתם לכם פירוש צאמלעות מנין זה אתם
מאירים כסנפרינון את עלמיכם"י):

אור בהיר

ממחרת השבת מיום וגו'. י"ד. פירוש מעכשיו
קודם שתכנסו לארץ ממחרת השבת,
וכנגד אחר ביאתם לארץ אמר מיום הביאתם וגו',

דוקא בלילה. (קג) פי' כדי ליתן מדמו על המזוזות. (קד) לא כמו שאמר שנת הוא לה', פסח לה', מג המזות לה'
וכו'. (קה) פי' בטומאה. (קו) אבל לזרות שאין טומאת מזרים למה לא נספור מיום ע"ו. (קז) שכל שנה באותו זמן
נתעורר עהרסם של יוצאי מזרים ומעמד הנבחר יום קבלת התורה. (קח) לא זמיחי להבין זאת, וראיחי שרואים להגיה כיום השבת,
ור"ל כמו השבת היא זכר לשעבר שבו שנת ה' וכו' כ"כ הספירה זכר לשעבר, ודוקא אחר השנת ע"כ, ולא הנאלי פירוש זה בשום אופן,
ראשית למה צמר למשל דוקא את השבת הלא כמה וכמה מנות שטעמם זכר על שעבר, מזה, מרור, סוכה וכו' וכו', שנית שאמר
והמשכיל יבין, מה זה השכלה גדולה שצריך לדבר זה, והשלישית שגמר אומר ועיין צפ' ויכל וגו', ושם לא מלאחי רמז לדבר זה. ואפשר
שטעות הדפוס יש כאן, ומחיצת והמשכיל עד מחיצת השביעי צריך להיות אחר מחיצת לידועי חן, ואז נכון כי שם נאמר בדברינו שכל שנת
נתעורר הנביאה. (קט) ויחורו להיות צבחינת הלוחות. (קי) ק"ל למה ב' סימנים, ואח"ל שממחרת השבת אינו מקויים, למה

דאָרמוּתָא שְׁנָא
יְהוֹנָן (נ"א) הָן
שְׁבוּעָתָא שְׁבִי
יוֹמִין וְהַקָּרְבָּן
קָרַם י"י: י"ד ו
לָחֵם אֲרָמוּתָא
הָרִין עֲשָׂרוּנִין
יְהָפִין בַּב

ס"ה): תמימו
מצערב, שאס
(טו) השבת
שביעתי: עד
תספרו. ולא
יום (שס - שס)
חדשה לה'. ב
אני זהו* מדר
השבת השביעי
מסורס הוא:
הראשונה שהו
מנחת העומר,
מן השעורים"י)
ולא מחולכה לל
חרומה המורג
החדשה האמור
המנחות"י), אף
לא תקרב מן ה
שינוי נוסחאות * תקריב
ואומר אני וכו', ו
מדברי רש"י, שא
ומציאו, ואח"כ מו
למדו זאת מג"ש ל
ובשתי הלחם כתו
החדש קודם שתי
לקמן בפסוק כ' ו
ולשם בכורים שאו
קראה בכורים, וה
בכורים לקצירה ול

עֶמְרַת הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת תְּמִימַת
 תְּהִינָה: 10 עַד מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת
 הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם
 וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה:
 11 מִמּוֹשְׁבֹתֵיכֶם תָּבִיאוּ | לֶחֶם
 תְּנוּפָה שְׁתַּיִם שְׁנַי עֶשְׂרֹנִים סֶלֶת
 תְּהִינָה חֶמֶץ תֹּאפִינָה בַּבּוֹרִים לַיהוָה:

דארמותא שבקא שבועין שקמין
 יהוון (ג"א תהוון): טו עד מבתר
 שבועתא שביעתא תמנון חמשין
 יומין ותקרבון מנחתא חרפא
 קדם יי: יי ממותבניכון תיתון
 לחם ארמותא תרתין (גריצון)
 תרין עשרונון סלתא יהוון חמייע
 ותאפון בבורין קדם יי:

לקט בהיר

רש"י

(כב) ר"ל חיצת "השבת" זה אין פירושו יו"ט כמו ממחרת
 השבת דלעיל, ששם תרגומו אונקלוס מבחר יומא טבא, וזה
 פירושו שבע כלומר ז' ימים שהוא שבע אחד נקרא גם כן
 שבת, כמו שבע שבתות תמימות התיינה, וכמו שאמר צפ'
 ראה שבעה שבעות חספר לך, והוא מ"ט יום, אבל ז'
 פעמים שבת בראשית אין בכלל רק מ"ג יום, ומה שכתב
 הש"ס מ"צ יום טעות מדפיס הוא: (כג) פי' יום
 החמשים עלמו אינו בספירה רק עד החמשים, שהרי בפירושו
 אמר קרא שבע שבתות תמימות, והוא רק מ"ט יום: (כד)
 רצונו לומר חיצת תספרו נקשר למעלה, ותיבות חמשים יום
 נקשרו למטה, שהספירה תהיה עד אחר שבע השביעית,
 והקרבת מנחה חדשה יהיה בזים החמשים, ומקרא מסורס
 הוא, ובישר צריך להיות יום חמשים והקרבתם, גם יותר
 מוזן אם תמן אות צי"ת על חיצת יום וכמו שעשה רבינו
 (רא"ם), ואחר כל זאת קשה להעמיס זאת בפשט הכתוב
 שהרי האמתתא שעל חיצת יום מגיד הפך זה, ועוד שלדרך
 זה הראשון חוץ מן הסירים ותוך מחסרון אות צי"ת יש ג"כ
 חסרון וא"ו, שראוי היה לומר עד ממחרת השבת השביעית
 תספרו וזיום חמשים והקרבתם, לזה גמר אומר רבינו
 ואומר אני וכו', ובקלח ספרים חסר כל זאת מרש"י, דהיינו מן
 מדברי רש"י, שאם נראה לו דרך הבי' יותר ח"כ למה לדרך הא',
 הלא אין צו שום חידוש, ואפשר שמדרש רבוינו ראה
 ומציאו, ואח"כ מציא דעת עלמו ע"פ פשוטו, וכן מוכח מלשונו
 (אם הגירסא שלפנינו נכון), וחבל על דאבדין: (כד) רז"ל
 למדו זאת מנ"ש אביב אביב, דכתיב אלל מנחת העומר צפ'
 ויקרא אביב קלוי באש, וכתיב (שמות ט' ל"א), כי השעורה אביב,
 ובשמי הלחם כתיב סלת ואין סלת אלא חטים, אבל שאר כל
 המנחות אפילו מן שעורים כגון מנחת סוטה אין מציאין מן
 החדש קודם שמי הלחם כדלקמן: (כו) ר"ל אין תנופה זו מה
 שהכהן או הבעלים מרימין אותה לשה קלוות, כי זאת נאמר
 לקמן בפסוק כי והינך הכהן וגו', וכאן המדובר קודם שצא
 לעורה שנאמר תציאו לחם תנופה, אלא פירושו הפרשה לשם ה'
 ולשם צורים שאומר עליו קודם שמציאו שיהיה מקודש לשמי
 הלחם (רא"ם): (כז) אלא שלמעלה קורא אותה חדשה וכאן
 קראה צורים, והיינו הך, שפ' חיצת צורים חדשה וראשונה,
 וכאילו אמר ממשכתיכם תציאוה (רא"ם): (כח) ר"ל אינה
 צורים לקצירה ולהחיר את המצואה חדשה, שכבר הוצר
 בפסח על ידי העומר, אלא למנחות הבאות צית ה' הוא
 צורים,

ס"ה: תמימות תהיינה. מלמד שמתחיל ומנוה
 מצטרף, שאם לא כן אינם תמימות (ח"כ - מנחות ס"ו):
 (עו) השבת השביעית. כהרגומו שבעתא (כ)
 שביעתא: עד ממחרת השבת השביעית
 תספרו. ולא עד בכלל (כ), והן ארבעים ותשעה
 יום (סס - סט): חמשים יום והקרבתם מנחה
 חדשה לה'. בזים החמשים תקריבוה* (כ), ואומר
 אני זכו* מדרשו, אבל (לפי) פשוטו עד ממחרת
 השבת השביעית שהוא יום חמשים תספרו, ומקרא
 מסורס הוא: מנחה חדשה. היא המנחה
 הראשונה שהוצאה מן החדש, וא"ת הרי קרבה
 מנחת העומר, אינה כשאר כל המנחות שהיא צאה
 מן השעורים (כ) (ח"כ - מנחות פ"ג): (ח) ממושבתיכם.
 ולל מוחלף לארץ (סס - סט): לחם תנופה. לחם
 תרומה המורס לשם גבוה (כ), זו היא המנחה
 החדשה האמורה למעלה (כ): בבורים. ראשונה לכל
 המנחות (כ), אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים,
 לא תקרב מן החדש קודם לשמי הלחם (ח"כ - מנחות

שינוי נוסחאות * תקריבו. * וזני אמר זה.

מבא
 ויקרא
 שלמדו
 ויש
 אלא
 זן סס:
 מנחות

ופי'

היום
 מספור
 יס"ק,
 שנה
 ליודעי
 לזכרון
 יין"ק).
 ב' א'
 אומר
 ז בני
 חלואי
 אורס,
 לזה
 אדם

עכשיו
 השבת,
 וגו',

ית לה'
 וזו זמן
 השבת,
 אופן,
 שאמר
 ואפשר
 על שנת
 א, למה

לכהן ולשרת את ה', והוא יניף אותם לפני ה' כי ידריכנו לבלתי הניף עשרים וחמשה אברים אלו רק בדברים שהם לפני ה' לשרתו ולעבדו.

ועשיתם ביום הניפכם את העמר כבש תמים בן שנתו לעלה לה'. ומנחתו שני עשרונים סלת בלולה בשמן אשה לה' ריח ניחה ונסכה יין רביעת ההין (כג יב"ג).

ועל יתר האברים הבלתי פועלים הם בעצמם ככבש ההולך בתום, יביא כבש אחד לה', כי גם כל גופו יקדש. וגם שני חלקי חיותו הם נפש ורוח, שכל אחד הוא מאחד מעשר בחינות עליונות כנודע, המשילם לשני עשרונים סלת. כי הסלת לפני הקמח וסובין ומורסן, כנפש ורוח בערך הגוף עם היותם סמוכים. כי יקדיש שני חלקי רוחניותו בלולים בשמן הנשמה שלמעלה מכלן כשמן הטוב על הראש. וגם יתן לה' מושב הנפש הוא הדם בל ירתח לאשר הוא נגד עבודת שמים, וההו ונסכו יין רביעית ההין לעומת רביעית דם שהנפש יוצאה בו.

7 וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהיינה. עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה' (כג טו"ט).

(טו) ואז וספרתם לכם ממחרת השבת הוא יום ראשון של פסח ששבתו בו מטומאת מצרים. כי מאז יתנו לב לספור ימי הליבון, לרמוז אל מחרת העשרים שנה שעדיהם הוא שובת מעשים שלו בבית דין של מעלה. מאז צריך יהיו ימיו ספורים חמשים יום לעומת חמשים שנה, עד תשלום ימי שנותיו עד תשלום השבעים שנה. באופן ששבע שבתות שנותיו תמימות תהיינה מן החטא. (טז) עד ממחרת השבת השביעית, הוא מחרת השבעים שנה שהוא מחרת שביטה מהעולם הזה, עד סוף הזמן ההוא תהיה ספירת הימים בל ימוט יום אחד מהם מעבוד בו את ה'. ואז והקרבתם מנחה חדשה לה' היא כל כללות תורה ומעשים טובים מנחה לה', מאשר חידש בעולם הזה.

ממושבתכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים סלת תהיינה המין תאפינה בכורים לה' (כג יז).

ממושבותיכם של עולם השפל, תביאו לחם תנופה שתיים לאכול בעולם העליון, שיהיה לחם תנופה מונף לה' במחשבת היות כל שש קצוות העולם לה', מבלי יערב שום פניה מהם לצד אחר כי אם לה' לבדו בכל מעשיו. ויהיו שתיים, הם רוח ונפש, שתי עשרונים כמו שכתבנו כי לשתי עשרונים מתייחסות, שיהיו סולת מנוקים מקמח וסובין ומורסן, הם משל אל בחינות ומדות בלתי מובחרות.

ושמא תאמר הלא טוב היה שלא יבוא לעולם כי נוח לו לאדם שלא נברא ולא ישתקע תוך החומר העכור הלו. אל תחוש, כי הלא על ידי שחמץ תאפינה, שתוך חמץ החומר תאפינה הרוח ונפש הרוחנית ויהיו כתוך תנור אש, הלא מזה ימשך יהיו בכורים לה', כי יהיו כחדשות לפני ה' מאשר חידשו וביכרו תורה ומצות לה' שנה שנה.

(טו"ט) והנה באומרו תספרו חמשים יום ואינם אלא ארבעים ותשעה, יראה מרכותינו ז"ל שאומרו חמשים יום נמשך אל אומרו והקרבתם (רש"י פסוק טז ד"ה חמשים). ואפשר ליישב בשים לב כי מחרת השבת השביעית היא ליל חמשים, כי אין השבת נגמר עד ליל שבוועות. ואם כן מחרת השבת הוא יום שאחר כל הארבעים ותשעה, באופן שמוכרחים אנו לומר שהוא עד ולא עד בכלל. ולמה, וטוב טוב היה דלשתוק מפסוק זה, שהרי אמר וספרתם לכם וכו' שבע שבתות תמימות למה חזר ואמר עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום. אך כיוון, אל יעלה על רוחך שמה שאמרתי שבע שבתות הוא תמימות שלא יחסרו מהארבעים ותשעה ימים, אך עדיין אפשר שיום האחרון מקצתו ככלו, על דרך ויעש לאביו אבל שבעת ימים (בראשית נ י) שהוא מקצת השביעי ככלו, באופן שיום הארבעים ותשעה יהיה קדש. כי אינו כן, רק שאומרו תמימות הוא מדויק שהוא כולל עד ליל שאחר הארבעים ותשעה. והוא עד ממחרת השבת השביעית תספרו, ואיזהו יום מחרת השבת שעדיין נספור הוא חמשים יום, לומר שלא תגמר הספירה

עד תום הארבעים ותשעה יום שאמרו רבותינו ז"ל (רש"י פסוק חמשים יום אל אומרו והקרבתו להם דוחק אומרו חמשים יום יום חמשים. כך לדרכנו, וגרו דוחקים.

והנה ראיתי שואלין מה השבועות לא נאמר בתורה על נאמר בשאר מועדים, ובתפלו בהן קדמונינו יום מתן תורתנו טעם זה בתורה.

ואחשבה בשום לב אל הזכיר בו (פסוקים יח, יט), מה שאין כ וגם למה קרא למנחתו מנחה מנחת העומר היתה חדשה וקוד חדשה. וגם אומרו ממושבותינו צורך, כי גם שאמרו רבותינו א שאין באין מחוצה לארץ מארצכם. ורמוז אל היות שני אחר, ושהיה סולת מנופה בש ושהיה חמץ הפך שאר מנחו בכורים לה', והיות על הלחץ ופר אחד ואילים שנים עולה ומה נשתנו אלו שעם הלחם האמורים פרשת פנחס (במדב בקר שנים ואיל אחד. ועוד א וקראתם בעצם כו', מה ענין א הקודם. ועוד אומרו (שם) נ הכונה היא וקראתם מקרא קד יהיה לכם חסר מהכתוב מה הכתוב הוא מקרא קדש יהיו יקראו בעצם היום הזה. וכן מו (פסוק כב) ובקצרכם כו' זולת אמנם אין ספק שלא יבצר תורה שגדול כבודו, עד שו העולם קדושה והארה שאין גדר אומרם ז"ל (שבת פח א) א לא) ויהי ערב ויהי בקר יום הבריאה, שאומרו יום הששי ב לומר שכל העולם שנברא ו של מתן תורה, והיום ההוא כמו שכתבנו על פסוק (שכ) הזה באו מדבר סיני, שאין

סני וקנו גאלין הקדוש
סני וקנו גאלין הקדוש
למנו גאלין הקדוש
מכון לב שמה

מסכת אבות

עם פירוש

הרב החסיד מוהר"ר יוסף יעב"ץ הדורש ז"ל

(ממגורשי ספרד)

נדפס בפעם הראשון באדריאנפאל, על ידי האחים בני הרב החכם השלם מוהר"ר יצחק יעב"ץ ז"ל בן הרב המחבר וללה"ה, בשנת ודבר ה' היה יקר בימים החם.

בפעם השנית נדפס ע"י מוהר"ר אהרון ז"ל ראב"ד דק"ק אמשקוב, עם הגהותיו.

יוצא לאור בעוה"ת

במהדורה חדשה ומתוקנת עם מ"מ ומפתחות

בצירוף מבוא לתולדות המחבר

ע"י

אליעזר אברהם לייזער

בהוצאת

מכון מעוז התורה

פעיה"ק ירושלים תוכב"א

ה'תש"ן

יג רבי יהושע אומר, עין הרע, ויצר הרע, ושנאת
הבריות, מוציאים את האדם מן העולם: יד רבי
יוסי אומר, יהי ממון חברך חביב עליך כשליך.
והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך
→ וכל מעשיך יהיו לשם שמים: L

יג ושנאת הבריות. שנאת חנם
וכו': יד שאינה ירושה לך. אל
תאמר הואיל ואנא חכם אף אני
אהיה כמו כן עלי שום טורח:

החסיד יעב"ץ

בוראך. כשתאכל לא יהיה עיקר אכילתך
להנאתך אלא כדי שתהא בריא לעבודת הש"י,
וכן כולם, נמצאת עובד את הש"י תמיד, כי
הדברים המגיעים אל הטוב טובים, ובהפך
במעשים הרעים, וכבר סופר על נזיר שעבר
ליד אדם שהיה חורש בשדה, אמר לו מה
כוונתך בחרישה, א"ל הזריעה, ומה כוונתך
בזריעה, א"ל הקצירה, א"ל ומה תכליתך
בקצירה, א"ל האסיפה אל הבית, ומה תכלית
האסיפה, אסיפת החיל להתענג בו ולהכבד
בתוך העם ולהתגבר על האויבים. אז הוכיחו
הנזיר ואמר יפה אמר הנביא לישראל (הושע
י) חרשתם רשע עולתה קצרתם אכלתם פרי
כחש, כי כיון שכונתך בפרטים האלה לא
היתה לשם שמים נחשב הכל לך לאשמה.
והוא אומרו (משלי ג) בכל דרכך דעהו והוא
יישר אורחותיך: L

ודמה התורה לאש לפי שתועלתה גדולה מאד,
וא"א להיות זולתה, והיא בחנם, וכן התורה,
אמנם למתנהגים בה כמשפט, ואם יפשע בה
היזקה גדול מתועלתה, וז"ש והוי זהיר שלא
תכוה, לומר כי יערכנה ויזהר בה לא יבזנה
מפני היותה בחנם:

יג רבי יהושע אומר. כבר כתבתי כי כל
המדות כלולות זו בזו, ואמר כי
מעין הרע יבא להתאוות בשל חבירו ולקחתו,
וזה ישנאוהו הבריות ויזיקוהו ויצא מן העולם
בלא עתו. ואין צורך לבאר איך היו דבריו על
פי מדותיו:

יד רבי יוסי אומר יהי ממון חברך.
כל דבריו בנויים על מדת החסידות,
כי התורה לא אמרה אלא ואהבת לרעך כמוך,
לא ממונו, כי זה קשה הציור: והתקן עצמך
ללמוד תורה. ידוע כי האדם לא יתחייב במצות
אם אין לאל ידו, והזהיר כי יסבב עצמו בענין
שיחול עליו החוב. וכתב רבינו יונה ז"ל התקן
עצמך כדי שתגיע למדת החסידות, כדאמרינן
ולא עם הארץ חסיד. גם יש בכלל התקן עצמך
למעט בתענוגים, כמו ששינונו כך היא דרכה
של תורה:

76 וכל מעשיך יהיו לשם שמים. אפילו
דברים של רשות כגון אכילה ושתייה
שינה ותשמיש והשיחה כולם יהיו לעבודת

במה
בירר.
חבר
קבל
חינה
יהם,
נגוע
ז:

על
דרך
"כה
יכת
שת

הא'
ב'
ג'
ד'
ה'
ו'
ז'
ח'
ט'
י'

יא'
יב'
יג'
יד'
יט'
כ'
כא'
כב'
כג'
כד'
כה'
כו'
כז'
כח'
כט'
ל'

76 ב לֶב חָכֵם לְיָמֵינוּ וְלֵב כָּסִיל לְשִׁמְאֵלוֹ:

ג וְגַם בְּדַרְךְ כִּשְׁהַסְכֵּל קָרִי: כְּשִׁפְכֵּל הַלֶּךְ לְבָנוֹ חָסֵר וְאָמַר לְכָל סָכֵל הוּא: ד אִם-רוּחַ

תרגום
ב לֶבָא דְחַכְמִינָא (אִיהוּ תְּאִיב) לְמִקְנֵי אֹרִיתָא דְאִתְיָהִיבַת בְּיַד יַמִּינָא דֵינִי, וְלֶבָא דְשִׁטְיָא לְמִקְנֵי נְכֶסֶין כְּסָף וְדָהָב: ג וְאִף

בְּאֹרְחָא סְרִיכָא בְּעֵדן דְשִׁטְיָא אֹזִיל לְבִיה חָסִיר מִן חוֹכְמָתָא, וְעֵכִיד מְלִין דְלֵא תְקַנִּין לְאִתְעֵבְרָא, וְכוּלָא אֲמַרִין דְשִׁטְיָא הוּא: ד אִין רוּחָא דִּינְצֵרָא בִּישָׂא מְתֵל בְּךָ, וּמְתַנְפֵר לְמַסְק רִישִׁי

(3) לֵב חָכֵם לְיָמֵינוּ. תַּכְתּוֹ מְזוּמַּנְת לְהַטּוֹתוֹ אֵל דְרַךְ הַמְיֻמָּנַת לְטוֹבָתוֹ שׁ: וְלֵב כָּסִיל לְשִׁמְאֵלוֹ. לַעֲקֹשׁוֹ מִן הַדְרַךְ הַמְיֻמָּנַת שֶׁהֵיא תַפְאֶרֶת וְנוֹסֵף לוֹ: (ג) וְאָמַר לְכָל סָכֵל הוּא. זֶה־לִּכְתּוֹ וְזִכְרֹוֹ הַכֵּל מְכַרִּין שֶׁהוּא שׁוֹטֵה: (ד) אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל. מוֹשֵׁל הַעוֹלָם:

מצודת דוד

(ב) לֵב רֹצֵחַ לומר השכל הנטוּע בלב: לִימִינוּ. רֹצֵחַ לומר מזומן לו בכל עניניו ומיד ימצאנו בעת הצורך. ואמר בלשון השאלה, לִפִּי שִׁמְיִן האדם מזומנת ומהירה יותר מן השמאלית: לְשִׁמְאֵלוֹ. רֹצֵחַ לומר אינו מזומן ואינו מהיר בעת הצורך: (ג) וְגַם בְּדַרְךְ. אפילו בהיותו בדרך שלא במקום מושבו, אפילו כשהוא הולך ואינו מתעכב, נראה לכל שהוא חסר שכל: וְאָמַר לְכָל. רֹצֵחַ לומר מעשיו ועניניו לא בהשכל, וכאילו בפיו יאמר לכל שהוא סכל: (ד) אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל. אם תעלה עליך חמת המושל אל תניח מקום מושבך לברוח מפניו:

אבן עזרא

(ב) לֵב חָכֵם. לא יאמר על גוף הלב, כי באמצע הוא לכל לחכם ולכסיל, אע"פ שראשו נטוי לצד שמאל, וענינו ששכל החכם עמו ובשעת הצורך ימצאנו מיד בכל עניניו כמהרה, והפך זה הכסיל כאילו לב חכם לימינו, כי לימין יותר כח מן השמאל. ויותר מהירות, בעבור היות מבוע הדם שהוא הכבד לפאת ימין. ואין איש אטר יד ימינו טענה, כי המשל הוא על דרך הנמצא ברוב בני אדם: (ג) וְגַם בְּדַרְךְ. הסכל בכל עסקיו ודבריו יראה הוא קורא על נפשו ומראה קלונו ומודיע חסרונו לכל, וזה ענין ואמר לכל סכל הוא, כאילו בפיו יאמר לכל שהוא סכל: (ד) אִם רוּחַ. בעבור שהזכיר למעלה כי דברי החכם נשמעים יותר מדברי המושל בכסילים,

מדרשי חז"ל

(ג) וְאָמַר לְכָל סָכֵל הוּא. הטפש סכר דכל עמא טפשין הן, והוא לא ידע דהוא טפשא וכל עמא חכימין. (קה"ר). (ד) אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל וגו'. מהו אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח, אם באה לך ממשלה אל תנח מדת ענותנותך, ללמדך שכל המניח ענותנותו גורם מיחה לעצמו וחוטא לדורו, וכן אתה למד מזכריה דכתיב ביה ורוח אלהים לבשה את זכריה ויעמוד מעל לעם, וכי מעל ראשי העם היה הולך, אלא שראה עצמו גדול מכל העם, חתן המלך וכהן גדול ונביא ודיין התחיל מדבר גדולות, למה אתם עוברים את המצות ה' ולא הצליח: וגו', מיד ויקשרו עליו וירגמו אותו אבן במצות המלך. (שם). אִם רוּחַ הַמּוֹשֵׁל וגו'. אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח, בנת, ביהושע, בדוד ובמרדכי הכתוב מדבר,

עֲלֵךְ, אֲתֵרְךְ מִבְּהוּתָא נְהִיג לְמִיקָם בִּיה לֵא תִשְׁבּוּק, אַרוּם פִּתְגָמֵי אֹרִיתָא: אֲתִבְרִיאֵו אִסֵּו בְּעֵלְמָא, לְמִשְׁבַּק וְלְמַנְשֵׁי מִן קִדָּם " חוֹבִין רַבְרָבִין: ה אִיתְּ בִּשְׁתָּא דְחַוִּית בְּעֵלְמָא הַד מְהַחְצֵפָא עַל גִּבְרָא וּמִן שְׁפַתֵי חֲכָמֵי פִירֵשׁ חֲכָמְתוֹ מְזוּמַּנְת וְכוּ', וְכֵן יוֹעִיל לְדַקְמֵי לִי: כו מִרְפָּא. הַגְדוּלִים: (ה) כִּשְׁגָגָה שְׁיוּצָא אִפְשֵׁר לְמוֹר, כֵּן לֹמַר הַקְצֵי' וְ מִצוֹדֵת צִי תִנְחָ. עֵנִין עוֹיְבָה: מִרְפָּא. מִלְשׁוֹ הַנְּחָה: (ו) הַסְכֵּל. הַכְסִיל: כְּמוֹ וְגוֹבָה: רַבִּים. רֹצֵחַ לוֹ

ממשלת המושל מצריכו לעשות ספורנו
תנח, ולפעמים תצטרך לדבר על מרפא יניח חטאים גדולים, כי אם בתחמה תמיד כמו שהיה בתחיי התרפית יניחך הרפוי עם חטא והאל"ף במקום ה"א כאל"ף על גדולים. וי"א כי איש מרפא ין ישמר. ויפרש זה המפרש אם והחכם לא יכעיס המושל. והעו הרופא שישמר בתחלה מן המא בעלי ה"א, כמו ואת מאמר מר דשא (ירמיה נ א), ואם היא ב (דברים כט יח). אע"פ שאמר בע כי המושל תצריכנו ממשלתו מפרשים אמרו שהיה ראוי להיו

מצודת צי
תנח. ענין עוֹיְבָה: מִרְפָּא. מִלְשׁוֹ הַנְּחָה: (ו) הַסְכֵּל. הַכְסִיל: כְּמוֹ וְגוֹבָה: רַבִּים. רֹצֵחַ לוֹ

נח נכנס אל התיבה ברשות ויצא ישראל את היודן ברשות ועלה. שלא מלך כתיב ודוד הוא הקט דוד המלך על רגליו וגו'. במר גדולה כתיב ומרדכי יושב בשער ו יושב מרדכי אל שער ה

עקידת יצחק

חיברו החכם השלם הקדמון
רבי יצחק עראמה זי"ע א'
מגדולי חכמי ספרד

עם ביאור נחמד
מקור חיים

הכולל ביאור תוכן כל שער, ומקומות הסתומים בדברי רבינו
וביאור מלות הזרות, הכל בלשון צח וקל
ע"י אחד מאנשי השם אשר לבו מלא בתורה ובמדעות
הרב המאור הגדול הגאון מו"ה חיים יוסף פאלאק זצ"ל
גאב"ד בק"ק טרעביטש במדינת מעהרן

ועתה יוצא לאור במהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים ומוגהת היטב,
בתוספת רבבות מ"מ וציורים, פתיחת ראשי תיבות וקיצורים, חלוקה לקטעים
ופיסוק הגון, כותרות משנה, וציוני התרת הספיקות

י"ל ע"י
ממלכת התורה 'עוז והדר'
תשע"ו

מהדורת בערמאויטש

ס פ ר

כתונת פסים

אשר חיבר איש חי רב פעלים
ה"ה כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם
חסיד ועניו, איש אלקים קדוש יאמר לו

מוהר"ר יעקב יוסף הכהן זצלה"ה

בעל מחבר ספר תולדות יעקב יוסף, צפנת פענח, בן פורת יוסף

אשר אור תורתו הי' זורחת בק"ק ראשקוב
ובק"ק שאריגראד, ובק"ק נעמרוב, ובק"ק פולנאי יצ"ו

והוא חיבור הפלא ופלא דרך פרדם אשר כל פריו קודש הילולים ומיוסדים
ומושרשים על מוסר השכל, אשר כל שמעו תתלהב נפשו ולבו לעבודת
הבורא ב"ה, כפי אשר קיבל מרבו המובהק ומפורסם
ה"ה הרב איש אלקים מו' ישראל בעש"ט זצלה"ה

וכעת יוצא לאור עולם בסייעתא דשמיא, במהדורה מהודרת ומשוכללת
בעריכה מחדשת והגה"ה מדוייקת, בציונים השלמות והשוואות
בתכלית ההידור והיופי - ע"י

מכון להפצת תורת החסידות "נחלת צבי"
ע"ש ולע"נ הרה"ח רבי צבי הירש ויזניצר ז"ל

קרית ויזניץ - בני ברק
בשנת וקמת ועלית אל המקום (תשע"ג) לפ"ק

ובזה יזון, כל ישראל יש להם חלק לעולם
 הצא, חלק אחד מן אחדות, ואז תופס
 זכולו, וז"ש ועמך כולם לדיקים וירשו ארץ
 מלך שהם נכר מטעי, חלק אחד מן האחדות
 ותופס זכולו, שיהיו מעשי ידי להפארה, וק"ל.

← 7 עוד יש לומר (יש) לזאר קרצ אל המוצח
 וגו', ונזאר מלות ספירת העומר
 כפרשה אמור (כג, טו), וספרתם לכם ממחרת
 השנת וגו' שבע שנתות חמימות תהינה עד
 ממחרת השנת השביעית תספרו חמשים יום.

והנה חועלת המלוא הזאת הוא כפשוטו,
 שלא לאצד יום אחת ממספר ימים,
 צסוד (ע"ם שכ"ו פ"א) ומספר ימי מה הוא (ע"י
 מהל"ס לט, ה) (גח), שממנו נעשה לזוש הנקרא
 חלוקא דרצנן, צגן עדן המחחון נעשה הלזוש
 מעשיות המלוא יום ויום, וצגן עדן העליון
 מכוונת המלוא והמורה, וכמו שכתב זוהר
 פרשת ויחי (רכל, ג) וצדרושים להאר"י זלה"ה
 (זוהר הקרע פ' ויחי דף רכז ע"א) יעו"ש (ט).

וזזהו ואזרהס זקן צא צימים (בראשית כד, א),
 שלא נאצד יום אחת ממספר ימי

ולא פליגי, וק"ל. ע"כ. (גח) הרבא להלן בהערה פה יעו"ש. (ג) איתא שם: תניא אינון יומין דבר נש (שהם
 נצוצי נשמחון), כד אתברי, בההוא יומא דנפק לעלמא כלהו קיימין בקיומיהו (כל הימים של האדם בקיומם ע"י
 הניצוצות של צלם האדם ומוכנים להתתקן (ע"י בהערה הסמוכה)), ואולין וטאסין בעלמא נחתין ואזהרין לבר נש כל
 יומא ויומא בלחודוי (שיתקן את הניצוצין שכנגד אותו היום ולא יפגום בו ע"י איזה חטא), וכד ההוא יומא אתי ואזהר
 ליה ובר נש עביד בההוא יומא חובא קמי מאריה, ההוא יומא סליק בכסופא ואסהיד סהדותא וקאים בלחודוי לבר
 (ועומד אותו הניצוצין לברו בחוץ ואינו יכול להצטרף לשאר ניצוצי הימים שכבר נחקנו). ותאנא, בתר דקאים בלחודוי
 יתיב עד דבר נש עביד מניה תשובה, זכה, תב ההוא יומא לאתריה, לא זכה, ההוא יומא נחית ואשתתף בההוא רוחא
 דלבר וכו', בין כך ובין כך (כשנפטר לבית עולמו ולא חזר בתשובה) אתפקדן אינון יומין וחסרים ולא עאלין במנינא
 דאינון דאשתארו, ווי לההוא בר נש דגרע יומוי קמי מלכא קדישא, ולא שביק לעילא יומין לאתעטרא בהו בההוא
 עלמא, ולא תקרבא בהדייהו קמי מלכא קדישא. תא חזי, כד קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא, אי הוא זכאה האי
 בר נש דנפיק מעלמא סליק ועאל באינון יומין, ואינון לבושי יקר דמתלבשא ביה נשמתיא ואינון יומין הוו דזכה בהו
 ולא חב בהו, ווי לההוא דגרע יומוי לעילא, דכד בעאן לאלבשא ליה ביומוי, אינון יומין דפגים איהו בחובוי חסרין
 מההוא לבושא ואתלבש במנא חסרא. כל שכן אי סגיין אינון ולא להוי ליה לבר נש במה דאתלבש בההוא עלמא,
 כדין ווי ליה ווי לנפשיה, דדיינין ליה בגיהנם על אינון יומין, יומין על יומין על חד תרין, דכד נפיק מהאי עלמא
 לא אשכח יומין לאתלבשא בהו ולא הוי ליה לבושא במה דאתכסי, זכאין אינון צדיקיא דיומיהון כלהון טמירין אינון
 לגביה דמלכא קדישא, ואתעביד מנייהו לבושי יקר לאתלבשא בהו בעלמא דאתי. תא חזי, באברהם דזכה מה כתיב
 (בראשית כד) בא בימים, משום דזכה, כד אסתלק מהאי עלמא באינון יומין ממש דיליה עאל ואתלבש בהו, ולא גרע
 מההוא לבוש יקר כלום דכתיב בא בימים. ע"כ. ויעו"ש עוד בדף סו ע"א וז"ל: תא חזי, כד סלקין נשמתין לאתר
 צרורא דחיי, תמן מתהון בזהרא דאספקלריא דנהרא דנהיר מאתר עלאה דכלא, ואילו לא מתלבשא נשמתיא בזהרא
 דלבושא אחרא לא תיכול לאתקרבא למחמי ההוא נהורא, ורזא דמלה כמה דיהבי לנשמתיא לבושא דמתלבשא ביה
 למיקם בהאי עלמא, הכי נמי יהבי לה לבושא דזהרא עלאה למיקם ביה בההוא עלמא ולאסתכלא בנו ההוא אספקלריא
 דנהרא מגו ההוא ארץ החיים וכו', האי לבושא דקאמרן איהו מה דאמרו חבוייא חלוקא דרבנן דאתלבישו בההוא
 עלמא. ע"כ. (ס) ע"י תוי"י פ' צו דף סב וז"ל: איתא בכחבים בפרשת ויחי וז"ל, כי לבוש של האדם נעשה מן
 הימים שלו ממש, עפ"י הזוהר וארא (כה, בר"מ) כי הפקודין בדכורא רמ"ח איברי הזכר ושס"ה ימים לא תעשה הם
 בנוקבא דמתברכין מרמ"ח פקודין. נמצא כי האדם ע"י עשייתו רמ"ח פקודין כימי השנה נתחברו הימים ונעשה לבוש
 וכו', וז"ש ומדת ימי וכו'. נמצא דעיקר לבוש האדם הוא מרמ"ח מצות עשה, אך כדי שיהא שלם צריך שלא יפגום
 בשס"ה ימים לא תעשה, ובוה נשלם לגמרי, עכ"ל. ועיי"ע בע"ח שכ"ו פ"א וז"ל: כבר ידעת מהתחלקות הנשמה
 לכמה ניצוצין ובכל גלגול וגלגול באים מקצת מהם וכפי מספר הניצוצין של צלם ההוא הבא להשתלם עתה בגלגול
 זה כך הוא מספר ניצוצין שיש בצורה ההוא, לכן הצלם הזה נקרא מדת ימי האדם הנזכר בזוהר ויחי דר"צ (רלג

וכו' (א), מה שאין כן בעשותו עבירה ביום אחד אז אותו יום עומד חונה ומתאבל עליו עד שיסוב בתשובה, ואז נאמר (ישעיה ט, יט) ואשלם נחומים לו ולאבליו, כמ"ש בסבא פרשת משפטים (קו:) יעו"ש (כ).

ובזה יזן וספרתם לכם, ר"ל שיספור וימנה הימים שלא יאבד יום אחד, והוא לתועלתכם, ויתחיל מיד ממחרת השבת (כ) יתחיל לספור משנתך עד ע' שנה בסתם שנותיו, אז הוא חמשים יום חמשים שנה, שמהיה כולם שלימות ותמימות שלא יאבד יום אחד, וק"ל.

אמנם נראה לי, דכחז בעקידה דף ל"ב (שער טו), לב חכם לימינו וכו' (קהלת

ז, ב), כי התורה נקראת אורך ימים צימינה וצשמאלה עושר וכבוד (משלי ג, טו), והחכם כל פנות שהוא פונה גם בגשמי כמו צמח ומתן וכיוצא פונה לימין לשם שמים, כמו שסופר צנור ששאל לאחד שהיה חורש צשדה כוננת החרישה וכו', עיין זה דף (תוי"ט פ' בהר דף רנ"ו) (כ), מה שאין כן לב כסיל לשמאלו, גם כשעוסק בתורה ובעבודת ה' תכלית כוננתו שיהיה לו עושר וכבוד שהיא צשמאל וכו' יעו"ש (כ), עיין במקום אחר (תוי"ט פ' במקוטי דף שנת) מזה.

ובזה יזן וספרתם לכם, לשון ספיר גזרתם (איכה ד, ז) (ז) (כ), שצריך האדם לזכר ולטהר מעשיו, לכם, לטובתכם ולצרכיכם, מיד ממחרת השבת, וכמ"ש (תוי"ט פ' בהר דף רנ"ד)

ע"ב), כי כמספר ניצוצותיו כך מספר ימי חייו, והימים שעשה בהם מצות נתקן ניצוץ אחד של הצלם ההוא, והיום שאין נעשה בהם מצות נשאר פגום ניצוץ ההוא של הצלם ההוא כנגד היום ההוא. ע"כ. (א) ע"ל בהערה נט. (ב) איתא שם: תא חזי, מה כתיב, וילך שובב בדרך לבו, וכתיב בתריה, דרכיו ראייתו וארפאהו ואתהו ואשלם נחומים לו ולאבליו. וילך שובב, אף על גב דחייבין עבדין כל מה דעבדין בזדון, דאזלין בארחא דלבייהו, ואתרנין עבדין בהו התראה ולא בעאן לצייתא לון, בשעתא דתבין בתויבתא ונטלין ארחא טבא דתויבתא, הא אסוותא זמינא לקבלייהו וכו'. מהו ואשלם נחומים לו ולאבליו, אלא קודשא בריך הוא עביד טיבו עם בני נשא, דכיון דעאל מי"ג שנין ולהלאה, פקיד עמיה תרין מלאכין נטורין דנטרי ליה חד מימיניה וחד משמאליה, כד אזיל בר נש בארע מישר אינון חדאן ביה, ואתקיפו עמיה בחדוה, ומכרון קמיה ואמרין הבו יקר לדיוקנא דמלכא. וכד אזיל בארע עקימו אינון מתאבלן עליה ומתעברן מניה, כיון דאתקיף ביה קודשא בריך הוא (פ"י, הקב"ה מחזיק בן) ואנהיג ליה בארע מישר כדין כתיב ואשלם נחומים לו ולאבליו, ואשלם נחומים לו בקדמיתא (על מה) דאיהו אתנחם על מה דעבד בקדמיתא, ועל מה דעבד השתא ותב בתויבתא, ובתר כן ולאבליו, אינון מלאכין דהוו מתאבלן עליה כד אתעברו מניה, והשתא דאתהדרו בהדיה הא ודאי נחומים לכל סטרין. והשתא איהו חי ודאי, חי בכל סטרין, אחיד באילנא דחיי, וכיון דאחיד באילנא דחיי כדין אקרי בעל תשובה, דהא כנסת ישראל תשובה אוף הכי אקרי, ואיהו בעל תשובה אקרי. ע"כ. (ג) הטעם שנרמז ב"ממחרת השבת", יובן ע"פ מש"כ רבינו בסמוך בכיבוד פלוגתת ב"ש וב"ה מחד בשבת לשבתא יעו"ש. (ד) וז"ל: וכמ"ש החסיד מוהר"י יעבץ בפ"ב דאבות (מי"ד) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, וכבר סופר על נזיר שעבר על אדם אחד שהיה חורש בשדה, ואמר לו מה כוונתך בחרישה, אמר הזריעה, ומה כוונתך בזריעה, אמר לו הקצירה, אמר מה תכלית הקצירה, אמר לו אסיפה אל הבית, ומה תכלית האסיפה, אמר לו אסיפת החיל להתענג בו ולהתכבד בתוך העם ולהתגבר על האויבים, אז הוכיחו הנזיר ואמר ז"ש הכתוב (הושע י) חרשתם רשע וכו', כיון שלא היה כוונתך לשם שמים נחשב הכל לאשמה, וז"ש (משלי י) פעלת צדיק לחיים תבואת רשע לחטאת. ע"כ. (ה) וז"ל: לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו, ירצה, שרעת החכם ולבו אפילו בכל מה שישתדל להשיג הקנינים הזמניים הוא להגיע בהם אל קץ הימין והוא השלימות האמתית, אמנם הכסיל הוא הפך זה, שאפילו כשירדוש ויתור החכמה מהחכמות אין כוונתו כי אם אל מה שיגיעו לו על ידה מתועלות העולם הזה המיוחסים אל השמאל, וכמו שאמרו (ספרי עקב) הריני לומד תורה על מנת שאקרא רבי או שאעשיר. ע"כ. (ו) עדה"כ (שמות

שיהיה מזוכך וספיר חמשים יום, שהם חמשים שנותיו של אדם מנן ק' עד ע' שנה, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ג מדעות ה"ג) צכל דרכך דעהו (משלי ג, ו) וכו' (ט"ז), וק"ל.

ובזה יוצן, ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך וגו', ויאמר משה, צחינת הדעת הנקרא משה (זח"ג רכ"א), מחשב צלבו שנקרא אמירה (ע"י אסתר ג, ו), שיהיה צחינת אהרן קו החסד (זח"ג קפ"א): צכל מעשיו, קרב אל המזבח, שיהיו גם מעשיו

פלוגתא דשמאי והלל מחד צצנויך לשצתא (גי' טו.), שיחמיל לעשות הכנה מחד צצת של עולם הזה, לשצת, לצורכי עולם הבא (ט"ו), שימעורר צצקר וצצחרותו צאופן שיהיו שצע צצמות תמימות תהיינה, שיהיו כל פנות לימין קו של אצרהס (זח"ג קע"ט). שנקרא תמים, וכמ"ש צזהר (ח"ג סד): הצור תמים פעלו (דברים לב, ד) כי הצור שהוא גבורה עושה פעולה של תמים שצמינן, יעו"ש (ס"ח). (והנה) [והכי נמי הכין] שיהיו שצע צצמות של שצע ימי הצנין תמימות תהיינה, שיהיה פונה לימין, וזה סוד תספרו,

כד י': ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר. והוא לשון בהירות. (זו) וז"ל: ביאור ש"ס דביצה הנ"ל, כי נודע (עוללות אפרים מאמר קסו) העולם הזה הוא שלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שנברא האדם בחומר וצורה כדי שיעשה הכנה בעולם הזה שנדמה לו ימי החול, שימצא מה יאכל בשבת לעולם הבא. והנה שמאי שהיה מדת גבורה, ואחז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו) שאלו לחכמה נפש החוטאת מה דינה וכו', שאלו לגבורה ואמרה נפש החוטאת תמות, והתשובה השיבה יעשה תשובה ויתכפר לו. הרי לפי מדת הגבורה אין תקנה לנפש החוטאת, לכך אמר שמאי עשה תורתך קבע (אבות פ"א מט"ו) שלא תצא מהשיטה שאז אין תקנה, לכך יעשה תורתו ומנהגו הטוב ליתר קבוע שלא ימוט. ובהו תבין מליצת הש"ס, אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, ר"ל כל ימיו מתחלת ימיו עשה הכנה שיהיה לו לאכול לעולם הבא שכולו שבת (זח"א א:). וכמ"ש אח"כ מחד שבין לשבתך, והיה נזהר כל ימיו שלא יצא מהשורה, כי לסברתו שהוא מדת הגבורה אין תקנה אם יחטא גם בנערותו. אבל הלל הזקן מדה אחרת היה, ר"ל שהיה מדת החסד שהוא ימין הפשוטה לקבל שבים גם אחר שיחטא, וז"ש שכל מעשיו היו לשם שמים, שאחז מדת אהרן לרדוף שלום והוא נגד גמילות חסדים, גם שהיה ע"י שקר נגד מדת אמת מכל מקום בשביל מעלת השלום היה משנה דבורו שיהיה יוצא מזה שלום, לכך גם שיוצא אדם מדרך הטוב והאמת אל דרך השקר והרע מכל מקום כשישוב אחר כך יקובל לרצון. וז"ש ברוך ה' יום יום, ופירש רש"י שהיה בוטח שיוזמן לו נאה לשבת סמוך לשבת וכו', ור"ל גם סמוך לסילוקו מעולם הזה כשיוזמן לו מעשים נאים שיעשה הכנה לשבת לעולם הבא גם כן ינוח וישבות שם בשבת. העולה מזה, לשמאי, צריך להכין מחד בשבת לשבת ויש זמן לעשות הכנה לשבת, משא"כ להלל דס"ל מצד מדת החסד גם שחטא כל ימיו אם שב ומתחרט להיות סור מרע ועשה ט"וב הכנה סמוך לשבת גם כן יקובל לרצון לשבת לעולם הבא, וק"ל. ע"כ. (ס"ח) איתא שם: אמר רבי אבא, מים בכל מקום הא ידיעא (חסד), וקודשא בריך הוא בהאי צור (גבורה דאמא) אתער לארקא מיא, דהא לא אתחזי (לא היה ראוי להוציא) אלא מגדולה (מצד החסד דאמא), ודא הוא את וניסא דקודשא בריך הוא. ועל דא שבח דוד ואמר (תהלים קיד) ההפכי הצור אגם מים וגו', ומשמע ההפכי, דהא לאו ארחוי דצור בכך, ועל דא בצור עלאה אפיק מיא מאתר דלתתא, ומה שמיה דהחוא דלתתא סלע (והיינו המלכות מצד הדין שבה נקראת סלע), דכתיב (במדבר כ) והוצאת להם מים מן הסלע, ובמה אפיק האי סלע מיא בחילא דצור דלעילא (הגבורה דאמא שנהפכה לחסד). ע"כ. (ט"ז) וז"ל: המנהיג עצמו על פי הרפואה, אם שם על לבו שיהיה כל גופו ואבריו שלמים בלבד ושיהיו לו בנים עושיין מלאכתו ועמליין לצורכו, אין זו דרך טובה, אלא ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהיה נפשו ישרה לרעת את ה', שאי אפשר שיכין וישתכל בחכמות והוא רעב וחולה או אחד מאיבריו כואב, וישים על לבו שיהיה לו בן אולי יהיה חכם וגדול בישראל, נמצא המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד אפילו בשעה שנושא ונותן ואפילו בשעה שבועל, מפני שמחשבתו בכל כדי שימצא צרכיו עד שיהיה גופו שלם לעבוד את ה', ואפילו בשעה שהוא ישן אם ישן לרעת כדי שתנוח דעתו עליו וינוח גופו כדי שלא יתלה ולא יוכל לעבוד את ה' והוא חולה, נמצאת שינה שלו עבודה למקום ברוך הוא, ועל ענין זה צו חכמים ואמרו וכל מעשיך

הגשמים כמו אכילה שיהיה שלחן כמו מוצת
 (עי' גרמות נה), וכן חורמו ועבודתו כמו כהן
 משרת ה' על המוצת, וכיוצא בזה, באופן
 שיהיה לב חכם לימינו וכאמור, ואז ועשה את
 חטאתך, ר"ל עשה לשון תיקון, את חטאתך,
 חסרוך (עי' מ"א א, ב), צמה שאתה חסר מן
 התורה ועבודת ה' כשעוסק צעניני גשמיים,
 אבל [אם] כוונת מחשבתו בגשמיים לשם שמים
 אז כל מעשיו עולה לראון על מוצת ה' ועולה
 כולה כליל, וז"ש ועשה את חטאתך ואת
 עולתך, והבן.

ע"ד דרך הלצה, דכתב בספר אבן בוחן (ט)
 (פ"ה) כי עולם הזה הוא משל לעולם
 הבא, כמו התינוקות שיוצאין מצית הספר
 עושין שחוק אחד רב ואחד ראש הקהל
 ויחידים, ושופטים זה את זה, כמו שדנו כך
 נדונים וכו' יעו"ש (ע"א). וכן אדם בעולם הזה,
 כי תשלם לחיש בעולם הבא כמעשהו בעולם
 הזה (עי' מהל"ס סב, יג), מי שנהג את עצמו
 בחסד וכו', ומי שנהג באכזריות וכו'. וז"ש

(אבות פ"ג מ"א) עתיד ליתן דין וחשבון, שהקשו
 המפרשים (מדר"ש שם) אפכא הוא ליה לומר,
 ולפי הנ"ל לא קשיא מידי, וק"ל.
ובזה יובן, כי עולם הזה נקרא שבעת ימי
 מלואים אשר ימלא את ידו לכהן
 לה', כי עולם הזה שבעת ימי הצנין הוא
 (ומ"א ש"א: ע"ב), התקן עצמך צפרודור שחכנס
 לטרקלין לעולם הבא (אבות פ"ד מט"ו), לכך
 מפתח אוהל מועד לא תלאו שבעת ימים
 עד (י"ט) [יום] מלאות ימי מלואכם, וכאשר
 עשה ציוס הזה ר"ל בעולם הזה, כך נזה ה'
 לעשות ר"ל בעולם הבא, לכפר עליכם, אם
 נהג בחסד כך ינהג עמו, ואם הוא מתבודד
 ולא ילא מפתח אוהל מועד בתורה ובעבודת
 ה' כל היום, ככה יעשה בעולם הבא, שיקבע
 מדרש לעצמו ויתענג בתורה ובעבודת ה' כל
 היום ההוא. לכך ענה היעושה, ופתח אוהל
 מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים, ר"ל
 בעולם הזה.

ובג"ד זה אמר ויהי ציוס השמניני, שהוא עולם
 הבא מדת שמניני (צניא, זמ"ג רמ"ב), ויהי

יהיו לשם שמים, והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך. ע"כ. (ט) לר' קלונימוס
 בן קלונימוס, גרפס בויניצאה שנת שו. (ע"א) כן הביאו רבינו משמו גם בתוי"י פ' אמור דף רנב וז"ל: כתוב
 בספר אבן בוחן בענין הנהגת בני אדם בעולם הזה, שנמשלו למלמד שהרשה לתלמידיו שילכו לביתם לסעוד סעודת
 שחרית או צהריים, והזהירם שלא יתעסקו בשום דבר חיצוני זולת עסק המזון לצורך קיום הגוף [ויחזור] לבית רבם
 ללמוד. וכשהלכו לביתם כל אחד פנה לדרך, ושלוחי מלמד הלכו בסתר לשוטט ולראות מעשה כל אחד ואחד
 ועסקו בביתו במה הוא, והנה יש שנוהרו בצווי הרב, ויש שפנה לשטות ולשחוק, שעשו להם קלפי שזה יהיה ראש
 ומנהיג, וזה דיין, וזה ארנודר. ובתוך כך באו שלוחי רבם שילכו לבית הרב ללמוד, וסיפרו השלוחים להרב מעשה כל
 אחד, שזה היה דיין וכך וכן דין אלו הנערים, וכיוצא לכל אחד, ואז דן הרב לכל אחד כגמולו ישיב בראשו.
 וכך הוא עניני עולם הזה, שבאו רק ללחום לחם בלחמי התורה והמצות שיהיה חיות וקיום לגוף בעולם הזה ועולם
 הבא כי היא חייך ואורך ימין (דברים ל) וכו'. ע"כ. אמנם בספר אבן בוחן (שם) תמצא הדברים בשנינו, וז"ל:
 והענין אצלי כתינוקות של בית רבן המשחקים ברחובות עיר בקיץ בתוך הצהריים, כוונתם לשום עליהם רב או מלך,
 והיה הנער אשר יבחרו בו יקבלו עליהם את עול מלכותו באימה ובמוראים גדולים, וגם הנער ההוא תועה בעצמו
 ויתברך בלבבו שעלה לגדולה ושער בנפשו שהצליח למלוכה, ורם לבבו ושכח אם כבודו מתמיד או שחוק עשה
 אלהים, עוד מעט בעבור המנחה בקום המלמד ממשכב הצהריים בחרונו יבהלם לבוא לפניו אל הלמוד יפרדו איש
 מעל אחיו מהמעמד ההוא שוים במדריגה כבראשונה. כן מנהג הזמן הזה להשוות בני חלוף המצליחים אשר החזיקו
 בעושר ושחקו בו. ע"כ. (ע"ב) ע"י להלן דף צז.

ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו כי כן צויתני, ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה. ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן וגו', ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את הפאתך ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם, וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וירד מעשות את החטאת והעולה והשלמים (ע. א-כ). ובתוספתא (ילקוט רמז סקל) שהיה אהרן צום וירא לגשת, אמר ליה למה אתה צום לכך נצחרת, משל לאשה וכו' עד אמר ליה הגם דעתך וכו' (ע"ה).

וי"ל כל ז' ימי המלוואים היה משה מעמיד המשכן ומפרקו (ספרי ו. קמ"ה), ואיך ישבו פתח אוהל מועד ז' ימים, וכן הקשה נ"י על המזרחי (ויקרא ט. ז) יעו"ש (ע"ה). ז', כאשר עשה ציום [הזה] לזה ה' וגו', מה מלמדינו צוה, ודרשת חז"ל (יומא ז. ב) ידוע (ע"ה), מכל מקום הפשוט צריך הצנה. ג', הלא כבר נאמר ומפתח אוהל מועד לא תלאו וגו', למה לי שוב שנית ופתח אוהל מועד תשבו וגו'. ד', ויעש כן אהרן למה לי, דודאי לא ישנה, ודרשת חז"ל (ילקוט רמז מקיט) ידוע וכו' (ע"ה). ה', ועשה את חטאתך וגו' וכפר בעדך ובעד העם וגו', אם קרבן אהרן כפר גם בעד העם אם כן למה ליה שוב וכפר בעדם. וא"ו,

(ע"ה מגילה י.), לער לרוז העולם שכלו ימיהם בעולם הזה בחמדת עולם הזה שהוא תאוה הנראה לעינים, ואז קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, ר"ל כאשר יהיה הקריאה ליתן דין וחשבון על מעשיו בעולם הזה לפני בית דין של מעלה שהם הסנהדרין ומשה על גביהם (ע"י סנהדרין טו:), וז"ש קרא משה לאהרן, שהיא סוג א' לכהונת ה', שעשו כך שלא ילאו מפתח אוהל מועד ז' ימים, כמ"ש ויעש כן אהרן וכו'. וסוג ב', ולבניו, שהם פחותין ממדרגת אציו. סוג ג', ולזקני ישראל, אשר כבדו עיניהם מלהשגיח ולעבוד לשם שמים, וכמ"ש (בראשית מט, י) ועיני ישראל כבדו מזוקן ולא יוכל לראות וכו', עיין צדק הקודם (דף פב), והיינו עלמות היצוות וכו' (ע"ה), לכך מפני שיצה תקום (ויקרא יט, לב) קודם יציאת התקוה (ע"י ע"ה שמי"ט פ"ב) לפקח על עצמו ועל אחרים,

וק"ל.

עוד יש לומר בביאור פסוקי סוף פרשת צו ותחלת פסוקי פרשת שמיני (ט. לב-לג), ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד מלאת ימי מלוואיכם, כי שבעת ימים ימלא את ידכם, כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם, ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים

ע"ה דף פה. ע"ה: וז"ל: קרב אל המזבח, משלו משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שנשא אשה והיתה מתביישת מלפניו, נכנסה אחרתה אצלה אמרה לה הגיסי דעתך בואי ושמשי את המלך. כך אמר ליה משה לאהרן, אהרן אחי, למה נבחרת להיות כהן גדול לא שתשרת לפני המקום, הגם דעתך בא ועבוד עבודתך. ע"כ. ע"ה: וז"ל: צריך לפרש "ופתח אהל מועד תשבו", "ומקום אהל מועד תשבו", דאם לא כן מאי יומם ולילה שבעת ימים דקאמר, והלא בעת סתירתו לא נשאר בו צורת פתח. ע"כ. ע"ה לעשות, זה מעשה פרה. לכפר, זה מעשה יום הכפורים. וללמד שכהן גדול טעון פרישה קודם יום הכפורים שבעת ימים, וכן הכהן השורף את הפרה. ע"ה: וז"ל: ויעש אהרן ובניו, מלמד שהיו אהרן ובניו ששים ושמינים ששומעין דברים לקבל מפי משה כשומעין מפי הקב"ה, לכך נאמר ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה' ביד משה, כדאי שליח לשולחו כדאי המצוה למי

יעקב ואלו שמים

סדר בחקתי

פרשה לה

מסורת המדרש

א. חשבתי דרכי וכו' יל"ש כאן הרע, תהלים חתצ (כה"ע) רגלי מביאות אותי עין סוכה נג. ב"ר ע. ח.

16 א. (כו. ג) 'אם בחקתי תלכו' הָדָא הוּא דְכָתִיב (תהלים קיט, נט) 'חֲשַׁבְתִּי דְרָכֵי וְאָשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֲדוּתֵיךָ אָמַר דָּוִד רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם בְּכֹל יוֹם וַיּוֹם הֵייתִי מְחַשֵּׁב וְאוֹמֵר לְמָקוֹם פְּלוּנִי וּלְבֵית דִּירָה פְּלוּנִית אֲנִי הוֹלֵךְ וְהָיוּ רַגְלֵי מְבִיאוֹת אוֹתִי לְבַתִּי כְּנִסְיוֹת וּלְבַתִּי מְדַרְשׁוֹת הָדָא הוּא דְכָתִיב וְאָשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֲדוּתֵיךָ רַבִּי הוֹנָא בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא אָמַר

ר אורדך, תה, תשוע צחצחות רבנו ממך בת"י יג) — ועוד ש, שהם רבו יצחק ויעקב ויתן לך וישתחוו וי עשרים

א. "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם", לא אמר לשון "שמירה" על "בחוקותי" כמו (ויקרא יח—ט). "ושמרתם את חקתי", "את חקתי תשמרו", או לשון "עשיה", כמו (שם כה, יח). "ועשיתם את חקתי", וכמו (יחזקאל לו, כד). "יחקתי ישמרו ועשו אותם", וכמו שהרא אומר כאן על "ואת מצותי" "שמירה" ו"עשיה", אלא אמר כאן לשון "הליכה, "תלכו" (יפ"ת), הָדָא הוּא דְכָתִיב — זהו שאמר הכתוב במזמור שרוד אומר לפני הקב"ה: "חֲשַׁבְתִּי דְרָכֵי וְאָשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֲדוּתֵיךָ", אמר "דרכי" — דרכים של צרכי ולא של צרכי שמים, ולא אמר "ואוליכה ורגלי" אלא "ואשיבה", שהוא לשון הנופל על "לב", כמו (תהילים קיט, לו): "הֵט לְבִי אֶל עֲדוּתֵיךָ", (ועי' יפ"ת). שכך — אמר דוד — "לפני הקב"ה" (יל"ש כאן, תע"ר): רַבּוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, בְּכֹל יוֹם וַיּוֹם הֵייתִי מְחַשֵּׁב — אנה אלך היום לספק צרכי — ואומר: לְמָקוֹם פְּלוּנִי וּלְבֵית דִּירָה פְּלוּנִית אֲנִי הוֹלֵךְ, וְהָיוּ — לבסוף — רַגְלֵי מְבִיאוֹת אוֹתִי לְבַתִּי כְּנִסְיוֹת וּלְבַתִּי מְדַרְשׁוֹת — לעסוק בתפילה ובתורה, שהגם שמחשבתי הראשונה היחה ללכת לעסוק בצרכי מכל מקום מרוב אהבתי את התורה ומרוב הרגלי בה, הרי "למקום שאני אוהב לשם רגלי מוליכות אותי" (סוכה נג), שאהבת הלב לתורה גוברת על מחשבות הלב לצרכי הגוף וזו משיבה ונושאת את הרגלים (עי' ב"ר ע, ח), אל מקום תורה, בהרהור שני, ומתוך ההרהור הראשון איטי וארוך וההרהור השני שמתוך אהבה מהיר וקצר ופועל מיד, הרי כאילו הרגלים מאליהן עשו שלא מדעת המחשבה הראשונה (ועי' רד"ל וע"ס), הָדָא הוּא דְכָתִיב — זהו שאמר הכתוב: "וְאָשִׁיבָה רַגְלִי אֶל עֲדוּתֵיךָ", אחרי חשבתי מחשבה ראשונה להוליך רגלי לצרכי, במחשבת לב שניה חשבתי את רגלי מהדרך הראשונה להוליכן אל עדותיך.

ומה החישוב אשר הביא את דוד בראשונה לידי אהבת התורה והרגלה — רַבִּי הוֹנָא, בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא, אָמַר: "חֲשַׁבְתִּי דְרָכֵי", "דרכי" — שמים שיש לפני, דרך התורה ודרך רשעים בעולם הזה, דרך

מורה נבוכים חלק שלישי פרק נא

ופנותו מחשבתו מכל דבר זולתי הש"י, עד שנאמר בו ויהי שם עם ה' וגו', ישאל ויענה [ידובר] וידובר עמו במעמד ההוא המקודש, וכרוב שמחתו במה שהשיג להם לא אכל ומים לא שתה, כי התחזק השכל עד שנתבטל כל כח עב שבגוף, ר"ל מיני חוש המשוש, (6) ויש מן הנביאים מי שיראה לבד, ויש מהם מי שיראה מקרוב, ומהם מי שיראה מרחוק, כאמרו מרחוק ה' נראה לי. וכבר הקדמנו לדבר במדרגות הנבואה, ונשוב אל ענין הפרק, והוא להזהיר שישים האדם מחשבתו בשם לבדו אחר שהגיע אל ידיעתו כמו שבארנו, וזאת היא העבודה המיוחדת במשיני האמתות, וכל אשר יוסיפו לחשוב בו ולעמוד אצלו תוסיף עבודתם, אבל מי שיחשוב בה' וירבה לזכרו מבלי חכמה, אבל הוא נמשך אחר קצת דמיון לבד, או נמשך אחר אמונה שמסרה לו זולתו, הוא אצלי עם היותו חוץ לבית ורחוק ממנו, בלתי זוכר השם באמת ולא חושב בו, כי הדבר ההוא אשר בדמיונו ואשר יזכר בפיו, אינו נאות לנמצא כלל, אבל הוא דבר בדוי שברו דמיונו כמו שבארנו בדברנו על התארים, ואמנם ראוי להתחיל בזה המין מן העבודה אחר הציור השכלי, והיה כאשר תשיג השם ומעשיו כפי מה שישלכנה השכל, אחר כן תתחיל להמסר אליו ותשתדל להתקרב לו ותחזק הדבוק אשר בינך ובינו, והוא השכל, אמר אתה הראת לדעת וגו', ואמר וידעת היום והשבות אל לבבך וגו', ואמר דעו כי ה' הוא האלוהים. והנה בארה התורה כי זאת העבודה האחרונה אשר העירונו עליה בזה הפרק, לא תהיה אלא אחר ההשגה, אמר לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, והנה בארנו פעמים רבות כי האהבה היא כפי ההשגה, ואחר האהבה תהיה העבודה ההיא, אשר יכבד העירו ר"ל עליה, ואמרו זו עבודה שכלל, והיא אצלי שישים האדם כל מחשבתו¹ כמושכל הראשון, ולהתבודד בה כפי היכולת, ולזה תמצא דוד ע"ה שצוה שלמה בנו והזהירו מאד בשני העניינים האלה, רצוני לומר להשתכל בהשגתו, ולהשתדל כעבודתו אחר ההשגה, אמר ואתה ישלמה בני דע את אלוהי אביך ועבדה, אם תבקשנו ימצא לך ואם תעובנו יונחך לעד, טראוררה לעולם היא על ההשגות השכליות לא על הדמיונות, כי המחשבה בדמיונות לא תקרא דעה, ואמנם תקרא העולה על רוחכם. הנה התבאר כי הכונה אחר ההשגה היא להמסר אליו, ולהשיג המחשבה השכלית בחשקו תמיד, זה ישלם על הרוב כבדידות ובהתפרדות, ומפני זה ירבה כל חסיד להפדר ולהתבודד ולא יתחבר עם אדם רק לצורך הכרחי:

הערה, הלא בארתי לך שזה השכל אשר שפע עלינו מהשם יתעלה, הוא הדבוק אשר בינינו ובינו, והרשות נתונה לך אם תרצה לחזק הדבוק הזה תעשה, ואם תרצה להחלישו מעט מעט עד שתפסקו תעשה, ולא יתחזק זה הדבוק רק בהשתמשך בו באהבת השם ושתהיה כונתך אליה כמו שבארנו

אמרתי
 1 במשכיל הראשון ולהתבודד בו. ר"ל באלו' כי הוא יח' ומעטו והמטביל והשכל והוא ראשון לכל המלאכות, ואמר שתמנווד בו יתעלה המחשבה הכללים בחשקו תמיד. ר"ל
 * שם טוב
 ופנותו מחשבתו מכל דבר זולת השם יתעלה כי נעלמו מעיניו השמים והארץ וכל צבאם וכל דבר נשמה או הוא עם הש"י כמו שאמר ויהי עם עם ה' ישאל ויענה וידבר וידובר עמו במעמד ההוא המקודש, ומרוב שמחתו במה שהשיג להם לא אכל ומים לא שתה, כי התחזק השכל עד שנתבטל כל כח עב שבגוף, ר"ל חוש המשוש, ויש מן הנביאים מי שיראה לבד, ויש מהם מי שיראה מקרוב, ומהם מי שיראה מרחוק, כאמרו מרחוק ה' נראה לי. וכבר הקדמנו לדבר במדרגות הנבואה, ונשוב אל ענין הפרק, והוא להזהיר שישים האדם מחשבתו בשם לבדו אחר שהגיע אל ידיעתו כמו שבארנו, וזאת היא העבודה המיוחדת במשיני האמתות, וכל אשר יוסיפו לחשוב בו ולעמוד אצלו תוסיף עבודתם, אבל מי שיחשוב בה' וירבה לזכרו מבלי חכמה, אבל הוא נמשך אחר קצת דמיון לבד, או נמשך אחר אמונה שמסרה לו זולתו, הוא אצלי עם היותו חוץ לבית ורחוק ממנו, בלתי זוכר השם באמת ולא חושב בו, כי הדבר ההוא אשר בדמיונו ואשר יזכר בפיו, אינו נאות לנמצא כלל, אבל הוא דבר בדוי שברו דמיונו כמו שבארנו בדברנו על התארים, ואמנם ראוי להתחיל בזה המין מן העבודה אחר הציור השכלי, והיה כאשר תשיג השם ומעשיו כפי מה שישלכנה השכל, אחר כן תתחיל להמסר אליו ותשתדל להתקרב לו ותחזק הדבוק אשר בינך ובינו, והוא השכל, אמר אתה הראת לדעת וגו', ואמר וידעת היום והשבות אל לבבך וגו', ואמר דעו כי ה' הוא האלוהים. והנה בארה התורה כי זאת העבודה האחרונה אשר העירונו עליה בזה הפרק, לא תהיה אלא אחר ההשגה, אמר לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, והנה בארנו פעמים רבות כי האהבה היא כפי ההשגה, ואחר האהבה תהיה העבודה ההיא, אשר יכבד העירו ר"ל עליה, ואמרו זו עבודה שכלל, והיא אצלי שישים האדם כל מחשבתו¹ כמושכל הראשון, ולהתבודד בה כפי היכולת, ולזה תמצא דוד ע"ה שצוה שלמה בנו והזהירו מאד בשני העניינים האלה, רצוני לומר להשתכל בהשגתו, ולהשתדל כעבודתו אחר ההשגה, אמר ואתה ישלמה בני דע את אלוהי אביך ועבדה, אם תבקשנו ימצא לך ואם תעובנו יונחך לעד, טראוררה לעולם היא על ההשגות השכליות לא על הדמיונות, כי המחשבה בדמיונות לא תקרא דעה, ואמנם תקרא העולה על רוחכם. הנה התבאר כי הכונה אחר ההשגה היא להמסר אליו, ולהשיג המחשבה השכלית בחשקו תמיד, זה ישלם על הרוב כבדידות ובהתפרדות, ומפני זה ירבה כל חסיד להפדר ולהתבודד ולא יתחבר עם אדם רק לצורך הכרחי:

פרק נא (6) יש מן הנביאים מי שיראה לבד, יש מהם מי שיראה מקרוב, ומהם מי שיראה מרחוק, כאמרו מרחוק ה' נראה לי. וכבר הקדמנו לדבר במדרגות הנבואה, ונשוב אל ענין הפרק, והוא להזהיר שישים האדם מחשבתו בשם לבדו אחר שהגיע אל ידיעתו כמו שבארנו, וזאת היא העבודה המיוחדת במשיני האמתות, וכל אשר יוסיפו לחשוב בו ולעמוד אצלו תוסיף עבודתם, אבל מי שיחשוב בה' וירבה לזכרו מבלי חכמה, אבל הוא נמשך אחר קצת דמיון לבד, או נמשך אחר אמונה שמסרה לו זולתו, הוא אצלי עם היותו חוץ לבית ורחוק ממנו, בלתי זוכר השם באמת ולא חושב בו, כי הדבר ההוא אשר בדמיונו ואשר יזכר בפיו, אינו נאות לנמצא כלל, אבל הוא דבר בדוי שברו דמיונו כמו שבארנו בדברנו על התארים, ואמנם ראוי להתחיל בזה המין מן העבודה אחר הציור השכלי, והיה כאשר תשיג השם ומעשיו כפי מה שישלכנה השכל, אחר כן תתחיל להמסר אליו ותשתדל להתקרב לו ותחזק הדבוק אשר בינך ובינו, והוא השכל, אמר אתה הראת לדעת וגו', ואמר וידעת היום והשבות אל לבבך וגו', ואמר דעו כי ה' הוא האלוהים. והנה בארה התורה כי זאת העבודה האחרונה אשר העירונו עליה בזה הפרק, לא תהיה אלא אחר ההשגה, אמר לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, והנה בארנו פעמים רבות כי האהבה היא כפי ההשגה, ואחר האהבה תהיה העבודה ההיא, אשר יכבד העירו ר"ל עליה, ואמרו זו עבודה שכלל, והיא אצלי שישים האדם כל מחשבתו¹ כמושכל הראשון, ולהתבודד בה כפי היכולת, ולזה תמצא דוד ע"ה שצוה שלמה בנו והזהירו מאד בשני העניינים האלה, רצוני לומר להשתכל בהשגתו, ולהשתדל כעבודתו אחר ההשגה, אמר ואתה ישלמה בני דע את אלוהי אביך ועבדה, אם תבקשנו ימצא לך ואם תעובנו יונחך לעד, טראוררה לעולם היא על ההשגות השכליות לא על הדמיונות, כי המחשבה בדמיונות לא תקרא דעה, ואמנם תקרא העולה על רוחכם. הנה התבאר כי הכונה אחר ההשגה היא להמסר אליו, ולהשיג המחשבה השכלית בחשקו תמיד, זה ישלם על הרוב כבדידות ובהתפרדות, ומפני זה ירבה כל חסיד להפדר ולהתבודד ולא יתחבר עם אדם רק לצורך הכרחי:

דברים
 וקצתם
 ומהם
 היום
 מבקש
 הבית
 עמו,
 יראו
 לך,
 ולא
 שאר
 דם,
 האדם
 מונה
 קבלו
 יותר
 נתם
 הם
 עיון
 יוד,
 את,
 רק
 את
 על
 ית
 ינו
 ים
 יו

ספר מורה נבוכים
 אברהם ג'יני
 מוצגת אונג' ניו יורק
 ערך ג'יני

מורה נבוכים חלק שלישי פרק נא

עושה כמו שבארנו אבל כעת ש
 מאד מלשום מהשבתך בעתים ה
 אל השם ולעבוד לפניו על הדרך
 התכלית אצלי אפשר להגיע אליה
 איש מבני אדם מהשגת האמו
 ומתעסק בצרכי נפשו ושכלו וכ
 שגורו עם בני אדם על הדרך
 עו קול הוה יופק ואת המרנ
 מהיה הנאמר עליו ונגש משה
 עמיו כמו שבארנו מעניני אלו
 עד שנועד שמו בהם לעולם אלה
 העתים בדשנתו שבת עם כל אלו
 חל האבות ומשה רבינו התבאר
 הבהיר וכן השגת השם בהם
 והרבות כמו ומשתדלים במקנה
 עושים אותם רק באבותם לבד
 היות אלו הארבעה עשרים עליו
 התעסקו להרבות המסון הלי
 כונתם היתה בכל המעשים האלו
 אמה שתדע השם ותעבדו כ
 לך כי כונת כל השתדלותם היתה
 וכו' לזאת המדרגה כי העסקים
 להשיג להגיע אליה אבל הכ
 פוסה כמו שבארנו והנה דעת כל
 כונה להגות אל התכלית המרנ
 התכלית המרנ והוא היותו הוה
 כי היותו דקה ומעשה ללו ללו
 שלא יתקבל כונה יתקבל העני או
 שיהיה כזה רצונו חל בעת שהיה
 מלשום מהשבתך נעושים הכבדים הם
 הוה התכלית והוא להשקיע אל השם
 סדרך המרנ ולא ע"ד המעשנות המרנ
 אלא המשה לבגוש אליו מה שזכות
 החכמה כזה סדרך מן הסדרים והנה
 המה נכבד הוה כל מה שמה נכבד
 והמלך סדרך וזוהי והמשה לנו לטע
 נכנסו כי חלו השגות הם עשות מיו
 להשיג ולעמוד לפניו ואם באלו
 נדברים נעלים הרי זה תוהם נטשו
 אשר רמו עליהם הוה אפשרות להשיג
 והנרסה לי שזחה העבודה תכלול וצע
 הוהוים כלם להגיע אל זה התכלית
 מהשגתו נדברו הוה עלימות הוה
 לעיון התפלה ובשאר הדברים המעשיו
 סדרך להשיג האדם ולשום מהשגתו
 כחומריו הכבדים והמחשבות והמלאכה
 שני אחר רוב מדרגה ומה גדולה
 פשוטה ובחכמה ויחזק ויעקב ענית
 חס מבני אדם מהשגת הממנות ו
 לענין שיטה זו מספר עם בני אדם ו

שארנו והלשון תורה בשוקה מהשבתך בדבר וולחו דע שאתה ולו היות החכם שכבני אדם כאמתת
 החכמה האלהית כשתפנה מהשבתך למאכל צורך או לעסק צורך כבר מסקת הדבוק הוה אשר
 בונה ובין השני ואינה עמו או וכן הוא אינו עמו כי היותו הוה אשר בונה ובין השני נפסק במעל
 כעת הוה ומפני זה היו מקפידים החסידים על השעות שהיו נמלים בהם מלחשוב בשם והוהוה ממנו
 ואפני אל תפנו אל מערכתם ואמר הוה שויתי ה' לנגדי תמיד כו' מימינו כל אמוש הוא אומה איני
 מפנה מהשבת ממנו ובאלו הוא יר מינו אשר לא ישכחה האדם כהרף עין לקלות תנועתו ומפני
 זה לא אמוש כלומר לא אפול והע שמעשה העבודות האלו כלם בקרית התורה והתפלה ועשות
 שאה המצות אין תכלית כונתם רק להתלמד ולהתעסק במצות השם ולהפנות מעסקי העולם ובאלו
 אתה התעסקת בו ותעלה ובמלת מכל דבר וולחו אבל אם תתפלל בהנעת שפתך ומניח אל הכותל
 ואתה חושב במקרה וממך ותקרא התורה בלשונך ולכך בבני ביתך מכלל בחינה במה שתקראוהו
 וכן כל אשר תעשה מצוה תעשה באפיקו כמו שישפוח הפורה בקרקע או יתפוח עצים מן היערה
 ככלי בחינה ענין המעשה הוה לא מן שעות לעשותו ולא מן תפלות כונתו לא תחשוב שהנעת
 לתפלות אבל תהיה או קרוב כמו שבארנו בהם קרוב אתה בפיהם ורחוק מכלותיהם וכפאו אהול
 להישגת אל תבונה ההיגל והלמוד עד שתגיע לזאת התכלית הנדונה תתחיל לעשות
 שתפנה מהשבתך מכל דבר כשתקרא קול ותתפלל ולא יספיק לך מה הכונה בק"ש כמסוק ראשון
 ובתפלה בברכה ראשונה וכשתרגיל על זה ותחזק בדרך שנים רבות תתחיל אחר כך כל אשר תקרא
 בתורה ותשמענה ראשונים כל בבה וכל מהשבתך להבין מה שתשמע או שתקרא וכשתחזק זה בדרך
 ל"ב ומן אחר תרגיל עצמו להיות מהשבתך לעולם מני ככל מה שתקראו משה דבר הנבואים עד
 הכרעות כולם תבון בהן להבין מה שתחנה בו ולבחון ענינו ובשזכרכו לך אלו העבודות ותהיה
 מהשבתך בהם בעת שתעשה נקיה מן המחשבה בדבר מעניני העולם והוה אחר כן מהשגת מהשבתך
 בצרכיך או במותרו מאכלך וסוף דבר תשים מהשבתך במול דעלמא בעת אבלך או בעת שתיחד
 או בעת היותך במרחץ או בעת ספרך עם אשתך ועם בניך הקטנים בעת ספרך עם המון בני
 אדם אל ימינם רבים ורחקים המצאתים לך לחשוב בהם בכל מה שתצטרך אליו מעניני המסון והנהגת
 הבית ותקנת הנוף ואמנם בעת מעשה העבודות התורות לא תפריד מהשבתך אלא כמה שאכה
 עושה

שם טוב
 חס לא כחשתו השם יתעלה והכונה אלו בכל דרכי
 ואפילו החכם עניו אדם אל המשה שיקים תמיד לפניו
 למה שסבבו ההכרחיות והנעוה מהם הדבקות מה המאכל
 והמחשבות ובקשתו שיהי דברים נכבדים ללמד ולהשקות
 אורו ומינו ואם יש לו כולם ואשה נרכוה ופיקוחו ואפילו שיהיה הטוב שכלאשים ולמה שאלו הדברים המפיקים יצונו
 וזינו הוה החכמים מקפידים על השעות והשגות ואפילו שיהיה הטוב שכלאשים ולמה שאלו הדברים המפיקים יצונו
 הוהוה והתפלה ועשות שמה המצוה אין תכלית כונתם רק להפנות מעסקי העולם ולהפנות מעסקי העולם
 כעם עיון סדר ועמדו על החמיות והנה אמרו ז"ל במדרשו תנומה מאמר מסכים לכל מה שמה סדר הנה ז"ל הק"ש
 נקח תורה לשרחל הכחול חיו העוה"ב ולא הנה דבר שלא נהו בו משה ונה להרש"ו זה לא תהוה נשור ומהור וכו'
 חרוש לא תורש כרמך וגו' לקוה כי הקוה קליד וזה נלקט שמה ומה וגו' כדאיתא בס' משל לאדם שבע
 חיים מה ששה הקבננט הוהוה לו את החנ"ל אחר לו תוהם את החכל בידך ולא תהוהו שחם תהוהו זה לך
 חיים חן כאן אתה הק"ש לשרחלכל וזהו שחם המזבקים במתו יש לכם חיים שחמה וזהם הדברים בה' אליהם
 חיותו להחיותו כיום הוה ואחר שהרי בואר תכלית הניאור כל מה שמה סדר כי תכלית כל המעט לחוק הדבוק וזהם יש גם כולם
 אל וזהו העוהוה אשר הוא התכלית וזה אמרו מלאן תחיל להיוקיד אל תכונה הסרגל והלמוד עד שחנהו לוחת
 התכלית הגדולה וכפיעלס בידך וזהו ויחזקו ענים רבות כו' וענין זה מה שמה סדר כי הפנות מהשגת הכל דבר
 חסלו ומסוק ראשון משמע ובנרסה ראשונה על תפלה קשה עד מאד כ"ש שיכיון לכל המשה ואל כל התפלה
 שניה רחוק לעוד אמתה שעלה מדרגה חסרה וזה אמרו אחר כך כל מה שמה סדרך בתורה או השמעה שחשים כל
 רעיון וכל מהשבתך לבכין מה ששמע או שקרא לא שיהיה קורא בתורה בלשונו ולא יהיה מכון למה שמה
 קוראו אלא ירד לבין מה ששמע או שקרא וזהו העבודה צורך חזק וזמן ארוך וכשתחזק זה ענה
 שחנהו ושתדככו לך אלו העבודות ושיטה מהשבתך כעם בעת ששמע נקיה מן המחשבה בדבר מעניני העולם והנהגת
 חרי כן מהטוה מהשבתך בצרכיך סוף דבר תשים מהשבתך במולי דעלמא בעת האוכל והשחיה ובחזקת
 במרחץ או בעת ספרך עם אשתך ובניך הקטנים או ספרך עם המון בני אדם אלו זמנים רבים וחזנים המלאכה
 לך לחשוב בהם בכל מה שתצטרך אליו מעניני המסון ותקן הנות וקפון הוה אבל בעת מעשה העבודות התורות
 לא תפריד מהשבתך אלא כמה שמה

עושה

20

עושה כמו שבארנו אבל בעת שתהיה לדרך בפני עצמו מבלתי אחר ובעת הקוצר על משתדל הוזהר
 מאד מלשום מחשבתך בעתים הנכבדים ההם בדבר אחר אלא בעבודה היתה השכלית והיא להתקרב
 אל השם ולעמוד לפניו על הדרך האמתית אשר הודעתך לא על דרך ההפעלות הדמיוניות ואת
 התכלית אצלו אפשר להגיע אליה מי שיכין עצמו לה מאנשי החכמה בזה הדרך מן ההרגל אבל בהגיע
 איש מבני אדם מהשגות האמתיות ושמתחו כמה שהשיג לענין שיהיו בו מספף עם בני אדם
 ומתעסק בצרכי גופו ושכלו כלו בעת ההיא והיה עם השגות הוא לפניו תמיד בלבד ואע"פ
 שגופו עם בני אדם על הדרך שנאמר במשלים השיריים אשר נשארו לאלו העניינים אני בשנה ולבי
 ער קול הדי דופק ואת המדרגה אני אומר שהיא מדרגת כל הנביאים רק אומר שהיא מדרגת
 מרע"ה הנאמר עליו ונגש משה לבדו אל ה' ונאמר בו ויהי שם עם ה' ונאמר לו ואתה פה עומד
 עמדי כמו שבארנו מענייני אלו הפסוקים ואת נ"ב מדרגת האבות אשר הגיע קרבנם אל השם
 עד שדוע שמו בהם לעולם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב זה שמו לעולם והגיע מהתאחד
 העולם בהשגות שבת עם כל אלה מהם ביות קיימת חברתי את בריתי יעקב ונ"ב כי אלו הארבעה
 ר"ל האבות ומשה רבינו התבאר בהם מן ההתאחדות בשם ר"ל השגות ואהבתו מה שהגיע עליו
 הכתוב וכן השגות השם בהם וכורעם אחרים גדולה היו עם זה מתעסקים בהנהגת בני אדם
 הרבות כמו ומשתדלים במקנה ובכבוד הוא אצלו ראיה שהם כשהיו עושים המעשים ההם י"א היו
 עושים אותם רק באכזריות לבד ולכותם ודעותם לא ומרו מלפני השם ויראה לו כי אשר הויב
 היות אלו הארבעה עומדים על תכלית זה השלמות אצל השם והשגותו עליהם סתומה ואפילו בעת
 התעסקם להרבות המסון ר"ל בעת המרעה ועבודת האדמה והנהגת הכית היתה מפני שתכלית
 כונתם היתה בכל המעשים ההם להתקרב אל השם קרבה גדולה כי תכלית כונתם כל זמן חייהם להצניא
 אומה שתדע השם ותעבדו כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביות אחריו הנה התבאר
 לך כי כונת כל השתדלותם היתה לפרסם יחד השם בעולם ולהנישו בני אדם לאהבתו ומפני זה
 זכו לזאת המדרגה כי העסקים ההם היו עבודת גדולה גמורה ואין זאת מדרגת שיתשוב כיוצא כי
 להשיג להגיע אליה אבל המדרגה ההיא אשר קדם זכרה לפני זאת אפשר להשתדל להגיע
 אליה

שם טוב

עושה כמו שבארנו . . . והנה דעת הרב כי מזה צריכות
 כונה להגיע אל התכלית שהציון הכלל בהשגת
 התכלית הראשון והוא החיות הגוף אינם צריכות כונה
 כי היותו נדק ומעשה לגוף ולתוס' ולחלמה . . .
 שלא יתקנה ככונה יחוס הפני והתוס' והחלמה
 עוד צוה רבינו . . . אבל בעת שהיה בפני עמך הוזהר
 מלשום מחשבתך בעתים הנכבדים ההם צדק חלל בעבודה
 ההיא השכלית והיא להתקרב אל השם ולעמוד לפניו על
 הדרך האמתית ולא ע"ד ההפעלות הדמיוניות ואת התכלית
 אצלו אפשר להגיע אליה מי שיכין עצמו לה מאנשי
 החכמה בזה הדרך מן ההרגל אבל בהגיע איש
 מבני אדם מהשגות האמתיות ושמתחו כמה שהשיג
 לענין שיהיו בו מספף עם בני אדם ומתעסק בצרכי
 גופו ושכלו כלו בעת ההיא והיה עם השגות הוא
 לפניו תמיד בלבד ואע"פ שגופו עם בני אדם על
 הדרך שנאמר במשלים השיריים אשר נשארו לאלו
 העניינים אני בשנה ולבי ער קול הדי דופק ואת
 המדרגה אני אומר שהיא מדרגת כל הנביאים רק
 אומר שהיא מדרגת מרע"ה הנאמר עליו ונגש משה
 לבדו אל ה' ונאמר בו ויהי שם עם ה' ונאמר לו
 ואתה פה עומד עמדי כמו שבארנו מענייני אלו
 הפסוקים ואת נ"ב מדרגת האבות אשר הגיע קרבנם
 אל השם עד שדוע שמו בהם לעולם אלהי אברהם
 אלהי יצחק ואלהי יעקב זה שמו לעולם והגיע מהתאחד
 העולם בהשגות שבת עם כל אלה מהם ביות קיימת
 חברתי את בריתי יעקב ונ"ב כי אלו הארבעה ר"ל
 האבות ומשה רבינו התבאר בהם מן ההתאחדות
 בשם ר"ל השגות ואהבתו מה שהגיע עליו הכתוב
 וכן השגות השם בהם וכורעם אחרים גדולה היו
 עם זה מתעסקים בהנהגת בני אדם הרבות כמו
 ומשתדלים במקנה ובכבוד הוא אצלו ראיה שהם
 כשהיו עושים המעשים ההם י"א היו עושים אותם
 רק באכזריות לבד ולכותם ודעותם לא ומרו מלפני
 השם ויראה לו כי אשר הויב היות אלו הארבעה
 עומדים על תכלית זה השלמות אצל השם והשגותו
 עליהם סתומה ואפילו בעת התעסקם להרבות
 המסון ר"ל בעת המרעה ועבודת האדמה והנהגת
 הכית היתה מפני שתכלית כונתם היתה בכל
 המעשים ההם להתקרב אל השם קרבה גדולה כי
 תכלית כונתם כל זמן חייהם להצניא אומה שתדע
 השם ותעבדו כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו
 ואת ביות אחריו הנה התבאר לך כי כונת כל
 השתדלותם היתה לפרסם יחד השם בעולם ולהנישו
 בני אדם לאהבתו ומפני זה זכו לזאת המדרגה
 כי העסקים ההם היו עבודת גדולה גמורה ואין
 זאת מדרגת שיתשוב כיוצא כי להשיג להגיע אליה
 אבל המדרגה ההיא אשר קדם זכרה לפני זאת
 אפשר להשתדל להגיע אליה

אמת
 אשר
 בפעל
 יפמנו
 ורצו
 ובכחו
 ועשות
 ובאלו
 הפועל
 ואתו
 הער
 העל
 אתה
 לעשות
 האשון
 תקרא
 תפסך
 ער
 ותהיה
 ושבתך
 תהיה
 וכן פני
 הנתנת
 שאכה

מְצוּדִים גְּדֹלִים: טו וּמְצֵא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן חֶכֶם וּמְלֵט הוּא אֶת־הָעִיר בְּחִכְמָתוֹ וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת־הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא: טז וְאָמַרְתִּי אָנִי טוֹבָה חֲכָמָה מִגְּבוּרָה

כִּנּוּ לְכָא דְאִנְשָׁא, וְעוֹל לְגוּ גּוּפָא יִצְרָא בִישָׂא דְמִתְחִיל לְמַלְחָ רַב וְתַקִּיף לְאַתְנַפְעָא, וְאַסְחַר יֵת לְכָא לְמַטְעֵי יִתְיָה, וְכִנּוּ עֲלוּהִי אֶתְר לְמַתְבַּע עַל דִּי צִיבִי לְאַסְטִיּוּתִיָּה מִן

אֹרְחָן דְתַקְנֵן קָדָם יְיָ, לְאַחְרָא יִתְיָה בְּמִצְוִיָּין רַבְרְכִין דְגִיְהֵנָם, לְאַדְלַקוּתִיָּה שְׁבַע זְמַנִּין עַל חוֹבוֹתֵיהּ: טו וְאַשְׁתַּכַּח בְּגוּ גּוּפָא יִצְרָא טַבָּא מִפִּיךְ וְחַכִּים, וְאַתְנַפֵּר עֲלוּהִי וּכְבַשׁ יִתְיָה בְּחִכְמָתִיָּה, וְשִׁיבִי יֵת גּוּפָא מִן דִּינָא דְגִיְהֵנָם בְּתוֹקֶפִיָּה וּבְחִכְמָתִיָּה, הִיכְמָא דְגִבְרָא עֲבוּהַ בְּקַרְבָּא, מְשִׁיבִי יֵת יִתְבִי קַרְתָּא בְּחוֹכְמַת לְבַבְיָה, וְאִנְשׁ לֹא דְכַר פִּתְר פִּן לִי צִרָא טַבָּא דְשִׁיבִיָּה, אֲלֵהִין יִימַר בְּלַבִּיָּה זַפְּאָה אָנָּא, הִיכְמָא דִּיתְבִי קַרְתָּא הַהִיא לֹא דְכַרוּ יֵת עֲנִיא הַהוּא דְשִׁיבִי יִתְהוּן: טז וְאִמְרִית אָנָּא בְּמִימְרֵי, טַבָּא חֲכָמַת צִדִיקָיָא מִפְּחַ גְּבוּרַת רְשִׁיעָיָא דְחוֹכְמַת צִדִיקָיָא וְזִכְוִתִּיָּה מְשִׁיבָא לִיָּה וְלְאִנְשֵׁי דְרִיָּה, וְתַקִּיף רְשִׁיעָא דְקָאִים בְּתוֹקֶפָא דְלַבִּיָּה, כְּדִיל דְלֹא לְמַהֲדֵר בְּתוֹיְבָתָא מְחַבְלָא לִיָּה בְּלַחוּדוּתֵיהּ, וְחוֹכְמַת צִדִיקָא וְעֲנִיא מוֹדִילָא בְּעֵינֵי רְשִׁיעֵי דְרִיָּה, וּבְעַדְדֵן דִּיּוֹכַח יִתְהוּן עַל עוֹבְדֵיהוֹן בִּישָׂא וּפְתַנְגִּי אוֹכְחוּתִיָּה רְשִׁי

(טו) וְאָדָם לֹא זָכַר. לֹא הָיָה מוֹטֵנוּ לְכַלּוֹס: (טז) וְאִמְרִיתִי אָנִי: זְכָרוֹמִי כִּן: טוֹבָה חֲכָמָה מִגְּבוּרָה. וְהָיָה חֲכָמָתוֹ שֶׁל זֶה נוֹרָא לְכַלּוֹס, וְעַכְשָׁיו כּוֹלֵס נִמְלֵטוֹ עַל יְדוֹ, וּמִדַּרְגָּה אֶגְדֵּה עִיר קַמְנָה. זֶה הַגּוֹף.

מצודת דוד

(טו) וּמְצֵא בָּהּ. וְנִמְצָא בְּתוֹךְ הָעִיר אִישׁ דֵּל שֶׁהָיָה חֶכֶם כִּינּוּתוֹ, וְהוּא בְּחִכְמָתוֹ מְלֵט אֶת־הָעִיר מִיַּד הַמֶּלֶךְ הַבָּא עֲלֶיהָ: וְאָדָם. קוֹדֵם שֶׁמְלֵט אֶת־הָעִיר לֹא זָכַר מִי מְבַנֵּי הָאָדָם אֶת־הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא, כִּי הָיָה נְכוּזָה בְּעֵינֵי כָל־וְלֹא עָלָה זְכָרוֹנוֹ בְּפִי אִנְשִׁים, וְכֹאמֹר אִם הָיָה נֶחֱשֵׁב מִתְחִלָּה בְּעֵבוֹר־הַחֲכָמָה לֹא הָיָה פֶּלֶא כָל־כַּךְ מֵהַ שֶׁמְלֵט אֶת־הָעִיר, כִּי הַחֲשִׁיבוֹת הוֹעִילָהּ אֶל־הַחֲכָמָה, אֲבָל הוֹאִיל וְלֹא הָיָה נֶחֱשֵׁב לְכַלּוֹס, אִם־כֵּן הַחֲכָמָה לְבַדָּה עֲשֵׂתָהּ אֶת־זֹאת: (טז) וְאִמְרִיתִי בְּרֹאוֹתֵי כִּן אִמְרִיתִי טוֹבָה הַחֲכָמָה יוֹתֵר מִן־הַגְּבוּרָה, הוֹאִיל וְעַל יְדֵי־הַחֲכָמָה נִמְלֵטָה הָעִיר מִיַּד הַמֶּלֶךְ הַגְּבוּר: וְהָיָה חֲכָמָתוֹ שֶׁל זֶה נוֹרָא לְכַלּוֹס, וְעַכְשָׁיו כּוֹלֵס נִמְלֵטוֹ עַל יְדוֹ, וּמִדַּרְגָּה אֶגְדֵּה עִיר קַמְנָה. זֶה הַגּוֹף.

מצודת ציון

(ד) מְצוּדִים. מְבַצְרִים, כְּמוֹ מְצוּדוֹת סַלְעִים (יִסְעִיָּה ל. טו): (טו) מִסְכֵּן. עֲנִי נֶרְשׁ כְּמוֹ יֵלֵד מִסְכֵּן (לַעַל ד. ג):

ספורנו

בְּחִכְמָתוֹ. וּבְכֵן תִּנְצַח חֲכָמַת הַמִּסְכֵּן אֶת מַעֲרַכַת הַנֹּלָחַם עֲלֶיהָ וְכָל מַעֲשֵׂה תַקְפּוֹ. הַבָּא עֲלֶיהָ בַּמִּקְרָה:

אבן עזרא

מִשְׁרָתִי הַנֶּפֶשׁ, וְהַמֶּלֶךְ גְּדוֹל הוּא יִצְהָר, וְהָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הוּא הַשְּׂכָל, וְהַנְּכֹון שְׂאִינוֹ מְדַבֵּר עַל דֶּרֶךְ מִשַׁל כִּי אִם כְּמַשְׁמַעוֹ, וְעֵינָיו עַל־הַחֶכֶם שְׂאִין לֹ לַחֶם, וְהוּא בְּעַצְמוֹ מֵה לְעֵנֵי יוֹדֵעַ אֵף־עַל פִּי־שֶׁלֹא תוֹעִילֵנוּ חֲכָמָתוֹ בְּעַהֲ"ו עַל דֶּרֶךְ הַרוּב, גַּם יֵשׁ פְּעָמִים שׁוֹתוֹעִיל חֲכָמָתוֹ יוֹתֵר מִמַּלְכוּתוֹ. אִמַר עִיר קִטְנָה כְּנֶגֶד וְסַבֵּב אוֹתָהּ מֶלֶךְ גְּדוֹל בְּעַם רַב וְאִנְשִׁים בָּהּ. מַעֲט, וְהָיָה בַּמִּקּוֹם נִמְוָךְ שִׁיכּוֹל לְכַנּוֹת עֲלֶיהָ מְצוּדִים וְגְבוּהִים מְמַנֵּה, וְהֵנָּה אֵין סִפְק שׁתִּלְכַד וְאֵין מְצִיל: וּמֵלֶת מְצוּדִים כְּמוֹ לְמַצַּד דָּוִד (דְּבַר־יִיָּא יב טו) מְצוּדַת צִיּוֹן (שֵׁם יא ה) וְהַמִּ"ם שְׂרֵשׁ: (טו) וּמְצֵא בָּהּ אִישׁ מִסְכֵּן. הוּא שֵׁם הַתּוֹאֵר וּמִסְכְּנוֹת הוּא הַשֵּׁם וְהַמִּ"ם נוֹסֵף, וְזוֹן הַלְשׁוֹן יְדוּעָה בְּאִרְמִית: וְעֵינִן וְאָדָם לֹא זָכַר. שֶׁלֹא הָיָה לְאוֹתוֹ הַחֶכֶם הַמִּסְכֵּן זָכַר בְּפִי אִנְשֵׁי הָעִיר לְפָנִים קוֹדֵם שִׁימְלֵט אוֹתָם. יֵשׁ מְדַקְדְּקִים אִמְרוּ כִּי הַזָּכַר אֵינוֹ בְּפֵה, וְהָעֵינִין כִּי כָל זָכַר וְיִזְכְּרוּ הוּא זְכִירַת הַלֵּב, וּמֵלֶת אִזְכִּירָה שֶׁהוּא מִן הַבְּנִין הַכְּבֵד הַנוֹסֵף הוּא בְּפֵה, וְהוֹצֵרְנוּ לְפָרֵשׁ כֵּן וְלֹא זָכַר שֶׁר הַמְשַׁקִּים (כְּרֹאשִׁית מ. כג), שֶׁלֹא עָלָה עַל לְבוֹ, וּמֵלֶת וְיִשְׁכַּחְהוּ עֵינִין כְּפּוֹל. וְיוֹתֵר נִכּוֹן הוּא בְּעֵינֵי לְהִיּוֹת מֵלֶת זְכִירָה פֶּעַם בְּלֵב וּפֶעַם בְּפֵה, וְיוֹרֵה עֲלָיו וּמִשָּׂא הִי לֹא תִזְכְּרוּ עוֹד (יִרְמִיָּה כג לו) שְׁעֵינֵינוּ לֹא תִזְכְּרוּ עוֹד. לִי בְּפֵה מִשָּׂא הִי כִּי מֵה־עֵינִין לֹא יַעֲלֶה עַל לְבַבְכֶם זָכַר מִשָּׂא: (טז) וְאִמְרִיתִי אָנִי טוֹבָה חֲכָמָה מִגְּבוּרָה. אֵף עַל פִּי שֶׁחֲכָמַת הַמִּסְכֵּן בּוֹיָה וְדִבְרֵיו אֵינִם נִשְׁמָעִים, לְכֵן כְּשֶׁעַת הַצּוֹרֵךְ תַעֲשֶׂה הַחֲכָמָה מֵה שֶׁלֹא

לִיתְנַנּוּן מִקְבְּלִין: וְכִי דִּצְלוֹתָא דְחַפְיָנִי בְּחִשָׁאִי מִתְקַבְּלִין קָדָּ מְרִי עֲלֵמָא יִתְּ מִקְבֻלַת גְּבָרָא רְשִׁיעַ דְהוּא שְׁלִיט עַל שְׁטַן

וְאִנְשִׁים בָּהּ מַעֲט. אֵלֵּן גְּדוּלָּה. זֶה יֵלֵד הַרְעָה שֶׁלֹא מִסְכֵּן. יֵלֵד טוֹב (נִדְרָס ל. כ): מְקוֹנְלִים הֵם לְנִרְיוֹת: מוֹט

מצודת
(יז) בְּנַחַת. רֹצֵחַ לֹ

אֵינִם מְקוֹבְלִים וְלֹא קִנְהַת הָעִיר: (יז) בְּנַחַת נִשְׁמָעִים. מוֹשֵׁל הַנְּחָשׁ בֵּין הַכְּסִילִים, וּבְשַׁפְלוּת־קוֹל: (יח) טוֹבָה

טוֹן וְחֲכָמַת הַמִּסְכֵּן בּוֹיָה. הַחֲכָמָה עַל הַמִּקְרָה. וְעַל הַמּוֹל לַעֲשׂוֹת זֶה הַטוֹב מִפְּנֵי הַיּוֹר כְּבוֹיָה כּוּ מִפְּנֵי הַמִּסְכְּנוֹת: וְדָבָר יוֹשֵׁג אוֹתוֹ הַטוֹב שֶׁאִפְשֵׁר חֲכָמִים בְּנַחַת נִשְׁמָעִים. וְכֵן מְסַדֵּר עֵינָיו בְּחִכְמָתוֹ בְּנַחַת, כִּי אִזְ הָיָה דִּבְרוֹ נִשְׁמָעִים וְיִוֵּעֵל: מוֹעֶקֶת מוֹשֵׁל. יוֹתֵר אִם יוֹעֵק בְּכַסְיִלִים עַל אִנְשׁ וּבְלַתִּי סִדֵּר נְאוֹת: יִתְן וְלִכֵּן א

הַמֶּלֶךְ: (יח) טוֹבָה. הַחֲכָמָה

(טז) וְחֲכָמַת הַמִּסְכֵּן בּוֹיָה. רִי עֵקִיבָא שֶׁהָיָה מִסְכֵּן ב יוֹשֵׁב וּמִסְכֵּן דְּבִרְיוֹ, כְּגוֹן זֶה בְּמַשְׁפֵּט הוּא מְכִיר, לֹא תַקַּח כְּרִבִּית וְהוּא י

(יז) דְּבִרְיֵי חֲכָמִים וְגו'. דְּבִרְיֵי הַדְּרָשִׁנִּים, מוֹעֶקֶת מוֹשֵׁל שְׁעוֹמְדִים עַל הַצְּבוֹר. ד"א ז זֶה עֵמֶרֶם וּבֵית דִּינֵנו שְׂאֵמָה יוֹלְדִים וּמְשַׁלְּכִים לִיאֹוֹר וְנִמְנו עַד כֹּאן הָעוֹלָם יִתְקַיֵּם, מוֹעֶק שֶׁהָיָה גָּחוֹר כָּל הַבֵּן הַיְלֹוֹד הָיָה עַל גִּזְרֵתוֹ

תרגום קהלת ט ק"ז

ליתנינן מקבלין: יו מלי וְחִכְמַת הַמַּסְכֵּן בְּזוּיָהּ וּדְבָרָיו אֵינָם
דְּצִלוּתָא דְחַפְיָמִיא נְשָׁמְעִים: יו דְּבָרֵי חֲכָמִים בְּנַחַת נְשָׁמְעִים
בְּחֻשְׁאֵי מִתְקַבְּלִין קָדָם מְרִי עֲלָמָא יִתִּיר
מִקְבִּילַת נְבִירָא רְשִׁיעָא

דְּהוּא שְׁלִיט עַל שְׁמַיָּן דְּפָגִין וְלִית מְקַבְּלִי: יח טָבָא חוֹכְמַת חַפְיָמָא בְּעֵדָן עֲקָתָא יִתִּיר מִן רְשִׁי

ואנשים בה מעט. אלו איצטרו של אדם מִלֶּךְ גדור. זה יצר הרע שכל איצטרו מרגישים זו. איש מסכן. יצר טוב (מרים ל:): (יז) בנחת נשמעים. מקובלים הם לנריות: מועקת מושל בכסילים.

מצודת ציון

מְצוּדַת צִיּוֹן (יז) בנחת. רוצה לומר בשפלות קול: והכמת המסכן בזויה. כאשר הנה החכמה לבדה עשתה את זאת, כי חכמת המסכן היא בזויה ודבריו אינם מקובלים ולא קנה החשיבות בעבור החכמה, ואם כן לא היה בו חשיבות שתועיל אל החכמה למלט את העיר: (יז) בנחת נשמעים. אף כי ידבר בנחת מבלי זעקה, המה נשמעים ומקובלים: מועקת. יותר מדברי זעקת מושל הנחשב בין הכסילים, רוצה לומר אחד מהכסילים. (הדבר הנאמר בזעקה מזרז יותר מדבר הנאמר בנחת ובשפלות קול): (יח) טובה חכמה. יותר תועלת בא מן החכמה, ממה שבא מכלי קרב, כי על ידי החכמה יוכל

ספורנו

טו) וחכמת המסכן בזויה. ואף על פי שאפשר שתגבר החכמה על המקרה ועל המזל, הנה יקרה שתמנע החכמה לעשות זה הטוב מפני היותה באדם מסכן אשר היא בזויה בו מפני המסכנות: ודבריו אינם נשמעים. וכוזה לא יושג אותו הטוב שאפשר שיושג בחכמתו: (יז) דברי חכמים בנחת נשמעים. וכן יקרה כשיהיה שר הצבא מסדר עניניו בחכמתו בנחת, וזה קודם שיכנס למלחמה, כי אז יהיו דבריו נשמעים וישמרו אנשי הצבא את סדרו ויועיל: מועקת מושל. יותר ממה שתועיל זעקת מושל אם יזעק בכסילים על אנשי הצבא הנלחמים בסכלות ובלתי סדר נאות: (יח) ולכן אני אומר טובה חכמה מכלי

המלך: (יח) טובה. החכמה אינה צריכה לכלי קרב, וכבר אמר טובה חכמה מגבורה מגבורת הלב, ויותר תציל מדרשי חז"ל

טז) וחכמת המסכן בזויה. א"ר יוחנן: וכי חכמתו של ר' עקיבא שהיה מסכן בזויה היתה, אלא זקן שהוא יושב ומסכן דבריו, כגון זקן שדורש לא תכירו פנים במשפט והוא מכיר, לא תקח שוחד והוא לוקח, לא תלוה כרביית והוא מלוה. (שם).
יז) דברי חכמים וגו'. דברי חכמים בנחת נשמעים אלו הדרשנים, מועקת מושל בכסילים אלו המתורגמנים שעומדים על הצבור. ד"א דברי חכמים בנחת נשמעים, זה עמרם ובית דינו שאמרו מה הנאה יש לנו שאנו יולדים ומשליכים ליאור ונמנו וגמרו אחר השער והגדר, עד כאן העולם יתקיים, מועקת מושל בכסילים, זה פרעה שהיה גזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, ולא אשגחו על גזירתו. (קה"ר).

יח) טובה חכמה וגו'. טובה חכמה זו חכמתו של יעקב אבינו, מכלי קרב של עשו הרשע. ד"א טובה חכמה זו חכמתה של סרח בת אשר מכלי קרב של יואב, שנאמר ותקרא אשה חכמה אל יואב, אמר לה ואת מי היא, אמרה ליה אנכי שלומי אמוני ישראל, אני היא שהשלמתי מנינן של ישראל במצרים ואתה מבקש להמית עיר ואם בישראל, מיד ויען יואב ויאמר חלילה וגו'. ד"א טובה חכמה זו חכמתו של חזקיהו מלך יהודה מכלי קרב של סנחריב, שהיה מכין את העם לחפלה ולדורון ולמלחמה. וחוטא אחד יאבד טובה הרבה זה סנחריב דכתיב וישב בבושת פנים. (שם).

יט) לעולם יראה אדם עצמו כאלו חציו חייב וחציו זכאי, לפיכך עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף

א. ויעול
ב. פישא
ג. ותקיף
ד. חר ית
ה. וקנא
ו. תב על
ז. יזה מן
ח. ומנין על
ט. ש יתיה
י. א עבד
יא. א טבא
יב. ית עניא
יג. רשיעיא
יד. פחוקפא
טו. ועניא
טז. כחותיה

יז. מגבורה.
יח. ה. הגוף.

יט. ל. ג. עו:
כ. י.

כא. ה. היה
כב. החכמה,
כג. אמרתי

כד. ת. הנלחם
כה.

כו. שתועיל
כז. במקום
כח. דים כמו
כט. התואר
ל. החכם
לא. והענין כי
לב. לפרש כן
לג. וא בעיני
לד. ענינו לא
לה. חכמה
לו. מה שלא

אמר כי לא ימוש ה' את עמו בעבור שמו, מהמדת שמקודם שמו, ואתם נטפלים לאחריו שאין לו מחיקה. וזהו שנאמר (להלן ג. ה) אחרי ה' אלהיכם תלכו, והבן. וזה שאמר כאן להלן (פ. ה) כי לא אתן לכם מארצם (ירושלם) עד מהרה כף רגל, כף הוא הכף של אלקיך, רגל הוא רגלו של עשו, והבן:

ועוד יתבאר המדרש הנ"ל על פי דאיתא בגיטין (גה) שעמד רבי יהושע בן הנהניא על פתח בית האסורים ואמר (ישעיה כב. כד) מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזים, ענה אותו תינוק הלוא ה' זו הטאנו לו, אמר פוןבמחני שיהיה מורה הוראה בישראל. ועמדו על זה המפורשים מה חכמה מצא בתשובה זו שהשיב סיפא דקרא:

והנראה לי על פי דברי הר"מ במורה פרק נ"א חלק ג' (בהערה), והנה נגלה אלי ענין נפלא, כי כפי (ישעור) שכל [וכל] בעל שכל תהיה ההשגחה בו, והאיש [אשר] לא יסור שכלו מה' תמיד, תהיה ההשגחה בו תמיד. והאיש אשר תפנה מחשבתו [מה'] בקצת עתים, תהיה ההשגחה בו בעת חשבו בה' בלבד, ותמעט ההשגחה בעת שכחו מה'. ומפני זה נראה לי כי כל מי שתמצאהו רעה מן החסידים השלימים, לא מצאהו הרע החוץ רק בעת השכחה החי. ובזה סר הספק הגדול אשר הביאו הפלוסופים לשלול השגחת השם מכל איש ואיש, ולהשוות ביניהם ובין מיני שאר בעלי חיים, והיתה ראייתם על זה ממה שמצא החסידים הטובים רעות גדולות, ולמה שכתבנו התבאר המוד בזה כו'. והיוצא מזה, כי צריך להיות דבוק בה' תמיד, ואז יהיה מושגח תמיד, ובסוד הדבקות יוסר ההשגחה והוא מופקר ח"ו, יע"ש. והנה כבר נאמר (דברי יחזקאל [תאומים] פ"ד דברים ד"ה וולת) משמיה דרב

הקדוש מלובלין זצלה"ה על הפסוק (קהלת ט. טז) (ו) חכמת [ה] מסכן בזויה, ר"ל בוזו י"ה, כלומר בכל דבר שרואה אומר בוז יש הוי"ה בה' שהוא מהות כל היות, ומכל דבר שרואה מבין הימנו גדולת הבורא יתברך. וזה רומז השם כו"ו שאחר האותיות הוי"ה, ר"ל כ"ו נימטריא הוי"ה, "זו", כלומר בכל דבר יש הוי"ה שמו יתברך המחיה את כל, ע"כ דבריו:

וזה שאמר מי נתן למשיסה יעקב, היינו פחותי ערך, ישראל (בני עליה) לבוזים, והיא קושית הפילוסופים על ענין השגחה. ועל זה השיב התינוק הלוא הוי"ה זו, ר"ל מה שהיה ראוי לדעת ולומר על כל דבר שיש בוז הוי"ה יתברך שמו המיוחד, בזה הענין הטאנו לו, כי לא האמינו בוז, ולא היה הדבקות כראוי, לכן הוסר השגחה. ועל זה אמר מוכמתני שיהיה מורה הוראה בישראל, כי אם הוא יודע שהשגחה סיבת הדביקות ושצריך להיות דבוק בה' תמיד, אם כן כיון שה' עמו ממילא הלכה כמותו, כמבואר בספר חן טוב (ריש) פרשת משפטים ובספר ישמח משה (ר"פ משפטים ס"ה ע"ד במדרש) בהיות עמו ה' אז יכוון הלכה לאמתו, וזהו שאמרו בדוד (סנהדרין צג) דכתיב (שמואל א' יח. י) וה' עמו, שהלכה כמותו, והבן זה: L

והנה, אלה הדברים נימטריא ט"ל, כדאיתא בגמרא שבת (ע) לענין ל"ט מלאכות, והוא רומז לשם כו"ו העולה ט"ל. וזה (שם פה) טל של תחיה, להחיות בו ישני עפר ונרדמים בהבלי הזמן הקרוים מתים, ובזה המל הם חיים, כדכתיב (להלן ה. ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם וגו'. וזה אלה הדברים, העולה ט"ל, אשר דבר משה, הוכיחם בזה להיות תמיד זה השם העולה ט"ל, לרמוז כמו ט"ל דלא מיעצר (תענית ג.) כמו כן יהיה תמיד לנגד עיניהם לומר בוז הוי"ה, כאמור. וזהו שאמר מוכיח אדם

שתהוה
שהוא ואהם
יוו הפנים
בל פנים,
יצאת הן,
מות ל' (ע)
הפפתך
קדוה בשם
ה' על ידי
ל שהופתה
הה ולהנות
ה מפנה זה
אלהים פי
קיו ס' קאמ'
זוב, אמרו
י' ה' דבר
ז כל זה יש
שאמר הוי
זה נקראים
(לו), אם פי
שם הוי"ה
האל, היינו
עם כל זה
שם אלהים
הבן. ונזוהו
בן:
(ג.ד) והיתה
בנין מלופתה
יך, שתהיה
ז"ך שאין לו
זוכה; כי לא
אלא יב' כב' כו'
זמו, על דרך
לשון קדימה
הכושי, לזה

הכן יקוהו יגוזג ט"ל אלוה נצח
אלף זק"ק ס"ט
יבא אנו דאגבונג חפג
בכ חפג"ו דמול"ו

והזאת אמרתי לפרש מאמר המדרש (ויק"ר פ"ה
 ח"ב) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל
 עולמך (הלים ק"ט נט), אמר דוד רבנו של
 עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום
 פלתי ולצית לירה פלונית אני הולך, והיו רגלי
 מוליכות אותי לצתי כנסיות ולצתי מדרשות.
 הפונה צוה כי דוד המלך היה מחשב והולך
 לילך למקום פלוני ולצית לירה פלונית, לעסוק
 שם בצרכי הגשמיים לחיזוק ותועלת הגוף,
 אמנם כיון שגם כאשר עסק בעניינים אלו הייתה
 פונתו שיועיל לתורה ולתפלה, זכין היה נחשב
 פלתי גם באותו זמן נמצא צבתי כנסיות וצבתי
 מדרשות.

וזה יש לרמוז במאמר המשנה והתקן עצמ"ך
 ללמוד תורה, היינו גם כשאתה עוסק
 בצרכי עצמך דהיינו צרכי הגוף, תהיה כוונתך
 שיהא גופך מתוקן ללמוד תורה, ואז כ"ל
 מעשיך יהיו לשם שמים, היינו שגם העסק
 בצרכי הגוף יהיו דינם כמו דברים שבקדושה
 לשם שמים.

*

ד והתקן עצמך ללמוד תורה וכו', וכל
 מעשיך יהיו לשם שמים.

בואר על פי מה שכתב א"י זללה"ה זייטצ
 לב (פ' דברים) דלפי מה שכתב
 הרמב"ם ז"ל (מו"ק ח"ג פ"א) שהאיש אשר לא
 יסור שכלו מה' תמיד תהיה ההשגחה זו
 תמיד, והאיש אשר חפנה מחשבתו מה' תסור
 ההשגחה ממנו, ע"ש. אם כן מי שהוא דבוק
 בה' תמיד הוא מושגח מה' וזכה להשראת

השכינה, וגם לכיון הלכה לאמינתו, על דרך
 שדרשו על דוד המלך (סנהדרין גג:) וה' עמו
 (שמואל-א י"ד), מלמד שהלכה כמותו, עכ"ל.

והנה איתא בשו"ע (או"ח סימן רנ"א) בכל מה
 שיהנה בעולם הזה לא יכוין להנחתו
 אלא לעבודת הבורא יחצרך, כדכתיב (משלי ג ו)
 בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים וכל מעשיך
 יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות כגון
 האכילה והשתיה וההליכה והשיצה וכו' וכל
 צרכי גופך יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר
 הגורם עבודתו, ומי שנוהג כן עובד את בוראו
 תמיד, עכ"ל. וכן אם האדם עושה כל מעשיו
 לשם שמים והוא דבוק בה' תמיד, זוכה
 להשראת השכינה ולכיון לאמינתו של תורה.

ובזה יתבאר המשנה, והתקן עצמך ללמוד
 תורה, והוא על ידי שכל מעשיך יהיו
 לשם שמים, שאפילו בדבר הרשות תכוין
 לעבודת הבורא, ואז אם יהיה דבוק בה' תמיד
 יזכה להשגחת הבורא ולהשראת השכינה, וינצל
 מכל מכשול וטעות.

*

ד והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה
 ירושה לך, וכל מעשיך יהיו
 לשם שמים.

גראה בהקדס מה שכתב הרמב"ם ז"ל
 בשמונה פרקים (פרק ה) מה שאמרו
 וכל מעשיך יהיו לשם שמים, הוא בכלל מצות
 אהבת ה', ע"ש שהאריך. והנה מבואר
 בספרים כי העובד את ה' מיראה נקרא

מתקן
 למוד
 יורה
 יא
 שעה
 לא
 שות
 מן
 צרכי
 גופו
 צו
 וכל
 צרכי
 ת"ש
 זכילה
 מהא
 ה"א
 אמור
 מפני
 ה' דף
 שהוא
 א"ס
 ודש
 כינים
 וונתו
 יקום